

LUNDS UNIVERSITET

Musikhögskolan i Malmö

EXAMENSARBETE 15hp

Höstterminen 2017

Läraryrket i musik

Jacob Delén

Från vistant till tonsättare

En undersökning av mediabilden av Gullan Bornemark

Handledare:

Bo Nilsson

Abstract

Författare: Jacob Delén

Titel: Från vistant till tonsättare: en undersökning av mediabilden av Gullan Bornemark

Syftet med föreliggande studie är att undersöka hur Gullan Bornemark skildrats i tryckt media för att bidra till diskussionen om hur synen på kvinnliga musiker förändrats genom tiden. Genom en kvalitativ textanalys undersöker studien vilka förändringar som skett under 1990-talet och framåt angående tillskrivna ord, egenskaper och skildringar gentemot den svenska tonsättaren Gullan Bornemark i tryckt media. Resultatet visar att mediabilden av Gullan Bornemark har förändrats med tiden. Tryckt media har gått ifrån att skildra henne som en symbol för en förfluten barndom till att skildra henne som en ikon för svensk musik.

Nyckelord: Genus, konstruktion, reproduktion, subjektskapande

Author: Jacob Delén

Title: From song lady to composer: an analysis of printed media about Gullan Bornemark

The purpose of this study is to investigate how printed media depicts Gullan Bornemark to contribute to the discussion of how the view of female musicians changes over time. Through a qualitative text analysis, the study investigates the changes that occurred during the 1990s and beyond regarding attributed words, characteristics and depictions to the Swedish composer Gullan Bornemark in printed media. The result shows that printed media about Gullan Bornemark has changed over time. Printed media has gone from depicting her as a symbol of an early childhood to portray her as an icon of Swedish music.

Keywords: Gender, production, reproduction, subject creation

Innehåll

1. Inledning.....	7
1.1. Gullan Bornemark och samtiden	8
1.1.1. Gullan Bornemark.....	8
2. Syfte	10
2.1. Frågeställning:	10
3. Tidigare forskning och teoretisk förankring.....	11
3.1. Historisk kontext.....	11
3.2. Att vara kvinna i musikaliska sammanhang	12
3.3. Kvinnliga tonsättare.....	14
3.4. Teoretisk förankring	16
4. Metod	19
4.1. Metodologiska överväganden.....	19
4.2. Urvalsprocessen.....	21
4.2.1. Val av kvinnlig tonsättare	21
4.2.2. Val av material	22
4.2.3. Val av tid.....	24
5. Resultat.....	25
5.1. Gullan Bornemarks privatliv	25
5.1.1. Början av insamlingsperioden.....	25
5.1.2. Mittan av insamlingsperioden.....	27
5.1.3. Slutet av insamlingsperioden	28
5.1.4. Sammanfattning	29
5.2. Gullan Bornemark som referens	30
5.2.1. Början av insamlingsperioden.....	30
5.2.2. Mittan av insamlingsperioden.....	32
5.2.3. Slutet av insamlingsperioden	33

5.2.4. Sammanfattning	34
5.3. Gullan Bornemark och musiklivet.....	34
5.3.1. Början av insamlingsperioden.....	35
5.3.2. Mitten av insamlingsperioden.....	36
5.3.3. Slutet av insamlingsperioden	38
5.3.4. Sammanfattning	40
6. Slutsats och diskussion.....	42
6.1. Resultatdiskussion	42
6.2. Metod och teoretisk förankringsdiskussion.....	44
6.3. Förslag på framtida forskning.....	44
7. Referenser.....	46
Bilaga	49

1. Inledning

I föreliggande studie har jag valt att undersöka hur synen på Gullan Bornemark sett ut i tryckt media under 1990-talet och framåt. Studiens syfte är att bidra till diskussionen om hur synen på kvinnliga musiker förändrats genom tiden. Detta har yrkesrelevans för mig som framtida musiklärare i grundskolan, då det ingår i det centrala innehållet för musiklärare i grundskolan att undervisa om musikhistoria och samtidigt följa Skolverkets riktlinjer om jämställdhet (Skolverket, 2011). En del av kursplanen för musikämnet som jag förväntas behandla i min framtida yrkesroll är ”framväxten av olika genrer samt betydelsefulla tonsättare, låtskrivare och musikaliska verk” (Skolverket, 2011, s. 152).

Skolverket menar att eleverna ska få kunskap om var musiken de lyssnar på, eller som finns i deras omgivning, kommer ifrån. Skolverket problematiserar denna punkt genom att ifrågasätta vad formuleringen ”betydelsefulla tonsättare, låtskrivare och musikaliska verk” innebär. Grunden till Skolverkets problematisering syftar till svårigheterna i att hinna med all musik som kan ses som betydelsefull i förhållande till hur mycket musik som kan uppfattas som ”betydelsefull” och den tidsbegränsning som finns i musikämnet i grundskolan. Musikläraren blir då tvungen att göra ett grovt urval för att tillgodose denna punkt. Detta försvåras ytterligare då musikhistoria endast är en av många punkter som ska behandlas i musikämnet.

Skolverket menar att ”betydelsefull” musik inte endast varierar från person till person, utan även från kultur till kultur. I relation till detta, och Skolverkets riktlinjer gällande jämlikhet, anser jag att även genusfrågan bör problematiseras.

Jag har en övertygelse om att inom musik, såväl som andra studieområden, är förebilder betydelsefulla och har en stor påverkan på unga människors identitetsbyggande. I det fall normen för kvinnor utgörs av sångerskor, och normen för män utgörs av kompositörer och instrumentalister, kan det talas om en genussrelaterad normbild. Dessa normer blir då faktorer i musikers subjektskapande och deras identitetsutveckling som musiker där omgivningens villkor formar förutsättningarna. Med detta perspektiv finner jag det viktigt att genusaspekten diskuteras i samband med vad betydelsefull musik är.

Svenska tonsättares internationella musikbyrå rapporterade att 2012 var knappt 20 procent av deras 71 291 anslutna medlemmar kvinnor. Även om denna procentsats till större del såg ut som tidigare, menar Stim att de ser tecken som tyder på ett trendbrott. Ett av dessa tecken är att

kvinnor utgjorde cirka 23 procent av de nyligt anslutna medlemmarna år 2012, en tydlig ökning jämfört med tidigare år (Stim, 2012).

I min egna musikaliska skolning under grundskolan, på gymnasiets estetiska program och på musikhögskolan i Malmö bestod den musikhistoriska undervisningen av betydelsefulla män som påverkat musikkulturens utveckling. Alltså har män, under min egen utbildning, presenterats som de avgörande aktörerna för musikens framväxt. Detta skriver Skolverket på sin hemsida gällande jämställdhet:

Skolan ska aktivt och medvetet främja kvinnors och mäns lika rätt och möjligheter. Det sätt på vilket flickor och pojkar bemöts och bedöms i skolan, och de krav och förväntningar som ställs på dem, bidrar till att forma deras uppfattningar om vad som är kvinnligt och manligt. Skolan har ett ansvar för att motverka traditionella könsmonster. Den ska därför ge utrymme för eleverna att pröva och utveckla sin förmåga och sina intressen oberoende av könstillhörighet. (Skolverket, 2011, s. 8)

Skolverket understryker här vikten av att motverka traditionella könsmonster och att alla elever ska ges möjlighet att utveckla sina förmågor och intressen utan att styras av hur omgivningen ser på deras tillhörighet baserad på deras genus.

Med uppfattningen om att förebilder spelar stor roll i elevers subjektskapande blir det relevant att undersöka hur bilden av kvinnliga musiker har utvecklats genom tiden. Denna kunskap kan då bidra till en uppfattning om hur mycket framtida musikhögskolor bör prioritera genusfrågan i musikämnet.

1.1. Gullan Bornemark och samtiden

Under följande avsnitt presenteras Gullan Bornemark och den historiska bakgrunden och kontexten till Gullan Bornemarks samtid. Studien tar sin utgångspunkt i beskrivningen av Gullan Bornemark och den historiska kontext i vilken hon verkar från 1990 och framåt. Informationen om Gullan Bornemark är hämtad från radioprogrammet *Sommar & vinter i P1*, producerat av Larsson (2017), där Gullan Bornemark själv berättar om sin historia.

1.1.1. Gullan Bornemark

Gullan Bornemark föddes 1927 i Härnösand som dotter till rektorn för Högre tekniska läroverket i Malmö. Hon studerade och tog examen vid Musikhögskolan i Stockholm 1951, samt kyrkomusikerexamen vid Musikhögskolan i Malmö 1977. 1950 gifte hon sig med musikern Valter Bornemark och har sedan länge bott i stadsdelen Limhamn i Malmö.

Tillsammans med Valter har hon fyra barn, Eva, Sven, Jörgen och Dan. Barnen har både medverkat i och inspirerat Gullan Bornemarks komponerande.

I sin ungdom upplevde hon Alice Tegnér's sista offentliga konsert, vilken ska ha gjort stort intryck på henne. Mellan åren 1952 – 2007 har Gullan Bornemark drivit sin egen musikskola för barn, Musikleken Blåklockan. I samband med hennes musiklekskola komponerade hon ny barnmusik som komplement till den tidens utbud. Den första visboken, med tillhörande skiva, kom ut 1962 under namnet *Gubben i lådan*.

Gullan Bornemark leder under 1960-talet ett stort antal teveprogramserier för barn, bland annat *Tutirutan* och *Den glada butiken*. Hon var med och lärde barn trafikvett genom att skriva visor om trafiken i samband med barnprogrammet *Anita och Televinken* och deras musikskiva *Anita och Televinkens trafikskiva* som kom ut 1974 på grammofon och på CD 2001. *Sjung för Guds skull* kommer ut år 2000 och består av en samling sånger och kompositioner. Från 1966 har Gullan Bornemark gjort omfattande skolturnéer, först i Rikskonserters och senare i egen regi (Larsson, 2017, 12 augusti).

2. Syfte

Syftet med föreliggande studie är att undersöka hur Gullan Bornemark skildrats i tryckt media för att bidra till diskussionen om hur synen på kvinnliga musiker förändrats genom tiden. Denna studie verkar för att bidra till forskningsområdet genom att undersöka material angående en utvald kvinnlig musiker, i detta fall Gullan Bornemark, i tidsspannet 1990-talet och framåt. Tanken är att belysa vilken förändring som skett i hur tryckt media skildrat henne i förhållande till det valda tidsspannet. Det är intressant både för mig som lärare i musikämnet på en grundskola, och även för forskningsområdet i stort, d.v.s. att analysera hur synen på kvinnliga tonsättare har sett ut i relation till deras samtid. Detta för att kunna granska vilken utveckling som skett och framförallt för att få en uppfattning av i vilken riktning utvecklingen är på väg.

2.1. Frågeställning:

- Hur har Gullan Bornemark beskrivits och skildrats i tryckt media under 1990-talet och framåt i Sverige?
- Hur kan den mediala bilden av Bornemark förstås?

3. Tidigare forskning och teoretisk förankring

I detta kapitel presenteras den historiska kontexten, samt den tidigare forskningen indelat i två kategorier. En kategori som berör hur det är att vara kvinna i musikaliska sammanhang och en kategori som redogör för forskning om kvinnliga tonsättare. Då ett flertal av studierna berör det genusvetenskapliga forskningsfältet, samt är skrivna ur ett poststrukturalistiskt perspektiv, avslutas kapitlet med att precisera och diskutera centrala begrepp, vilket även bildar föreliggande studies teoretiska förankring. Denna grund ger förutsättningar för att kunna förstå, bearbeta och analysera materialet skrivet om Gullan Bornemark. Detta kapitel syftar även till att ge oss en grundförståelse över de historiska förutsättningarna för kvinnliga tonsättare i musiksverige.

3.1. Historisk kontext

Hedenborg (2013) beskriver i boken *Det svenska samhället* hur kvinnorörelsen pågått sedan mitten av 1800-talet. Trots att kvinnor så småningom fick formella medborgarskap betraktades de i realiteten som en särskild kategori av medborgare under första halvan av 1900-talet.

Vidare förklarar Hedenborg hur den politiska diskussionen om relationen mellan könen var en stor fråga under 1960-talet. De frågor som stod i centrum var barnomsorgen, kvinnolönerna och särbeskattningen. Allt mer började det ifrågasättas om barnomsorgen endast var en ren kvinnofråga. 1974 infördes föräldraförsäkringen i Sverige, som skulle verka för att båda könen skulle ta lika stor roll i barnens uppfostran. Detta hade i realiteten en begränsad inverkan, då existerande löneskillnader mellan könen resulterade i att männen inte utnyttjade denna försäkring av ekonomiska skäl. 1994 påbyggdes en obligatorisk pappamånad för att papporna skulle ta del av barnomsorgen (Hedenborg, 2013).

Att relationen mellan könen blev en stor fråga under 1960-talet förklarar McKay (2010) med att Sverige under denna tid genomgick vad som kallas för andra vågens kvinnorörelse. Den första vågens kvinnorörelse förklaras vara den som skedde under andra halvan av 1800-talet och som stred för kvinnors medborgarskap. Förutsättningen för den andra vågens kvinnorörelse var bland annat att intellektuella feminister började sprida en stark kritik mot de normativa könsrollerna. Denna kritik fick många kvinnor att ifrågasätta sin egen situation och utmana den. Under denna tidsperiod var det även lämpligt att verkställa en sådan rörelse då världen befann

sig i ett tillstånd av rörelse och utveckling. Många i västvärlden inspirerades av den medborgarrättsrörelse och antikrigsrörelse som utspelade sig i U.S.A. Med dessa rörelser kom en tid mer anpassad för att ifrågasätta normativa system och värdera jämlikhet medborgare emellan.

Det kan konstateras att 1990-talet, startskottet för denna studies analysområde, är en tid där krav om jämställdhet från andra vågens kvinnorörelse fortfarande försökte slå igenom.

Då Gullan Bornemark varit verksam sedan 1950-talet och framåt kan vi konstatera att hon varit verksam under en tid av stora samhällsförändringar. Det kan ses som troligt att Gullan Bornemark, som verkade inom det pedagogiska väsendet med musik för barn, påverkats av den politiska diskussionen gällande barnomsorg som pågått sedan 1960-talet.

Under 60- och 70-talet blev Gullan Bornemark en ikon inom svenskt musikliv och ett namn som allmänheten känner igen. Föreliggande analys bearbetar material från 1990-talet och framåt, en tid där Gullan Bornemarks musik är något som tillhör dåtiden, trots att hennes musik än idag spelas för barn. Gullan Bornemark verkar som representant för kvinnliga tonsättare i denna kvalitativa textanalys och kommer att behandlas utifrån den teoretiska förankringen som presenteras. Samtidigt kommer studien att förhålla sig till vem hon är och vilken påverkningsfaktor det innebär.

3.2. Att vara kvinna i musikaliska sammanhang

I avhandlingen *Syns du inte så finns du inte* förklarar Olsson (2010) hur få beskrivningar det finns av kvinnliga musiker och deras musikaliska handlingar genom musikhistorien. Enligt Olsson börjar dock kvinnliga musiker mer regelbundet att synas på musikfältet idag, men branschen är fortfarande tydligt mansdominerad. Olsson undersöker om det finns något samband mellan artisters och journalisters kön i publicerade artiklar. Vidare undersöker Olsson även könskvoten av musiker som skildrats i musiktidningarna *Sonic* och *Lira musikmagasin*. Utöver dessa kvantitativa undersökningar intervjuar Olsson journalister om vad de tänker kring genusfrågan i musikmedia och vad de har för tankar om sina egna påverkansfaktorer som journalister. Resultatet av hela Olssons avhandling visar att det skrivits mest om manliga musiker i det undersökta materialet och att kvinnliga journalister oftare skriver om kvinnliga musiker än vad manliga journalister gör. Journalisterna själva menar att de är medvetna om att kvinnor blir underrepresenterade i tryckt media och att detta beror på att det finns ett större utbud av manliga musiker från början.

I en annan studie om genus i musikaliska sammanhang undersökte Källén (2014) hur elever på ett gymnasieprogram med konstinriktnings musikaliska handlingsutrymme påverkas utifrån deras genus. Studien genomfördes med en genusteoretisk ram och ett socialkonstruktivistiskt och poststrukturalistiskt perspektiv, samt en etnografisk metod. När deltagarna skapar musik ihop menar Källén att det blir tydligt att det förekommer en konstruktion av kön, men att det tar sig uttryck på olika sätt. Både det pedagogiska innehållet och elevernas handlingsutrymme ser annorlunda ut beroende på elevernas genus. I Källéns diskussion talas det om en form av rundgång i svensk musikutbildning, alltså en reproduktion av könsrelaterad skillnad i musikaliskt handlingsutrymme.

Källéns resultat överensstämmer med resultatet från ett pedagogiskt utvecklingsprojekt där Källén var ansvarig. I detta projekt framgick det att både lärare och elever på Improvisationsmusiker- och Världsmusikutbildningarna påverkades av deras genus. Här talar Källén om att ”platstagande”, elevers och lärares musikaliska handlingsutrymme, ter sig svårare för kvinnliga musiker än manliga. Utöver detta talar Källén även om att elever och lärarnas val av instrument påvisats vara ”genusmarkerat”. Majoriteten av sångare och violinister visade sig vara kvinnor, och män utgjorde majoriteten när det gäller övriga instrument.

Öhrström (1987) talar även om sådan genusmarkering i avhandlingen *Borgerliga kvinnors musicerande i 1800-talets Sverige*. Här redogör Öhrström för hur piano, orgel och särskilt sång ansågs vara kvinnligt betingat under 1800-talet.

Musicerandet var ett vackert smycke på kvinnlighetens krona, men att använda musikkunskaperna i yrkesmässiga sammanhang gick inte inom kvinnlighetens ramar. (Öhrström, E. 1987, s. 91)

Källén (2014) och Öhrström (1987) identifierar i sina studier att handlingsutrymmet ter sig annorlunda mellan könen. Studier som dessa visar även på en form av musikutbildningsdiskurs, där innehållet av en musiklärarens undervisning formas utifrån dennas egna erfarenheter som elev. Här refererar Källén till ett citat av Ganetz som talar om människors behov av social acceptans. Hon förklarar att det Ganetz menar är att vi människor är mer sannolika att göra det som vi tidigare sett fungera, än att riskera att göra fel i omgivningens ögon. Källén (2014) menar att musikutbildning påverkas av att musiklärare hellre reproducerar hur deras egna musiklärare undervisat, än att riskera att göra fel och på så sätt få minskat socialt handlingsutrymme själva.

Musikelever finner sig hellre i musiklärarens och musikvärldens reproduktion av genus i musikaliska sammanhang än att riskera att göra fel och på så sätt bli socialt uteslutna. Dessa

elever blir så småningom färdigutbildade och blir de nya musklärarna, där de i sin tur hellre gör som de tidigare sett fungera och reproducerar då musikvärldens gamla syn på genus. Denna tröga utveckling i musikutbildningsdiskursen grundar sig på människans behov av social acceptans och resulterar i en form av rundgång.

3.3. Kvinnliga tonsättare

Grönhaug (2012) reflekterade inför sitt examensarbete över hur mycket orgelmusik skriven av kvinnliga tonsättare hon spelat under sin musikaliska utbildning och kom fram till att det rörde sig om ett enda stycke. Denna insikt gjorde att hon valde att lyfta orgelrepertoarer skrivna av fyra kvinnliga tonsättare som sitt examensarbete. Dessa fyra kvinnliga tonsättare var Elfrida Andrée, Jeanne Demessieux, Gabriella Gullin och Fanny Hensel Mendelssohn. Med syfte att analysera musiken de skapat väljer Grönhaug även att läsa på om dessa tonsättare och skildra dem med kortare texter. Föreliggande studie finner dessa kortare texter intressanta utifrån hur dessa kvinnliga tonsättare skildrats.

Många kvinnliga tonsättare skrivs fram genom männen i deras liv, som exempel skildras Fanny Hensel Mendelssohn med åtta stycken i Grönhaugs (2012) arbete. Sju av dessa åtta stycken handlar lika mycket om henne, som om männen i hennes liv. Detta har påverkat föreliggande studies val av kvinnlig tonsättare. Se 4.2.1. för att ta del av hur denna studie förhållit sig till detta.

Vid flera påträffade kvinnliga kompositörer inför föreliggande studie uppfattades samma problematik. Textförfattare frångår att beskriva kompositörernas komponeringsprocesser och egna personlighetsdrag och skiftar istället fokus till att beskriva männen i de kvinnliga kompositörernas liv. Det finns dock undantag för detta, som till exempel Gullan Bornemark eller några av de andra kvinnliga tonsättarna i Grönhaugs (2012) arbete. Dessa skildras genom sina egna liv, sina musikundervisning och musikaliska handlingar. Anledningen till att exempelvis Fanny Hensel Mendelssohn skildras utifrån männen i sitt liv kan ha sin förklaring i hur kort hennes liv var och att det på grund av det inte finns särskilt mycket empiri att utgå från. Fanny Hensel Mendelssohn är dock långt ifrån det enda exempel där en kvinnlig tonsättare skildras utifrån männen i sitt liv.

I boken *Elfrida Andrée – ett levnadsöde* skildrar Öhrström (1999) hur Elfrida Andrée banade vägen för kvinnliga tonsättare. Det beskrivs hur Elfrida Andrée var en viktig faktor gällande att öppna upp musikutbildning för kvinnor i Sverige. Öhrström beskriver hur Elfrida Andrée var mer eller mindre den enda kvinnliga tonsättaren i Sverige fram till mitten av 1800-talet som

verkade i de stora genrerna. Visserligen fanns det andra kvinnliga tonsättare, men Öhrström förklarar hur de för det mesta skrev korta stycken, vilket Elfrida Andrée fann ointressant.

Vidare skildrar Öhrström (1999) hur Elfrida Andrée mot slutet av sitt liv, och efteråt, använts som symbol för kvinnlig skaparkraft och för yrkeskvinnan. Förutom att vara verksam tonsättare var hon även en viktig röst i den politiska debatt som behandlade kvinnofrågor.

I *Låtskapande och genus* undersöker Gustafsson (2009) om det finns någon skillnad på hur kvinnliga och manliga musiker skriver låtar. Detta undersöks genom en intervjustudie där Gustafsson frågar manliga och kvinnliga musiker om deras låtskrivningsprocess. Det resultat Gustafsson kommer fram till är att det inte framgår någon tydlig skillnad på hur män och kvinnor skriver musik, utan att låtskrivande är en mer individuell process.

Gustafsson (2009) diskuterar detta resultat och frågar sig varför det är ojämnt på den svenska musikscenen om låtskrivande inte är något genusbaserat. Hon förklarar hur det exempelvis i hennes egen omgivning finns gott om kvinnliga låtskrivare och att flera av dessa inte vågar ta plats i det offentliga rummet med sin musik. Gustafssons intervjuer berör en sådan liten kvantitet att det inte kan ses som något generaliserbart, vilket hon själv problematiserar i sin studie. Men i resultatet går det att utläsa en antydning om en reproducerade musikutbildningsdiskurs som i sig påverkar och hämmar kvinnliga musikers handlingsutrymme.

Sammanfattningsvis blir det synligt att det finns kvinnliga tonsättare som inte enbart skildras utifrån männen i deras liv, men att det utifrån den tidigare forskningen och föreliggande studies insamlingsperiod rör sig om undantag. Gustafsson (2009) antyder att det inte finns någon skillnad på hur män och kvinnor skriver låtar, trots den rådande musikutbildningsdiskursen. Däremot skiljer det sig vad dessa låtskrivare gör med sina skapelser. Gustafssons studie bygger på en begränsad empiri. Men den överensstämmer med vad musikjournalister i Olssons studie talar om, nämligen att det finns ett mindre utbud av musik skriven av kvinnor. Tillsammans med Källéns studie angående kvinnliga musikers svårigheter med platstagande, och hur olika områden inom musik kan vara genusmarkerat, påvisas den tidigare nämnda musikutbildningsdiskursen ytterligare.

Dock ser musiklivet annorlunda ut idag jämfört med hur Öhrström (1987) beskriver att musicerande var mest som ett smycke på kvinnlighetens krona under 1800-talet. Att det i nutiden dessutom är socialt accepterat för kvinnor att använda sina musikkunskaper i yrkesmässiga sammanhang ser vi som en tydlig utveckling gällande kvinnors musikaliska

handlingsutrymme. Tecken på att denna utveckling fortsätter än idag finner vi i den tidigare nämnda rapporten från Stim.

3.4. Teoretisk förankring

Begrepp hämtade ur poststrukturalismen och genusvetenskapen bildar tillsammans denna studies teoretiska förankring. För att precisera och skapa en gemensam förståelse av begreppen och de teoretiska perspektiven diskuteras och preciseras de närmare under följande avsnitt.

Det ligger i linje med poststrukturalismen att förhålla sig till den epistemologiska utmaningen, vilket ofta rör sig om våra möjligheter att söka någorlunda säker kunskap, exempelvis vår möjlighet att uttala oss om sociala fenomen. Herz och Johansson (2013) talar om hur forskare i slutändan har ambitionen att bidra med kunskap, men att man inom poststrukturalismen inte riktigt kan tala om sanningar och objektiv kunskap. Utifrån denna aspekt av poststrukturalismen vill jag knyta an till vanligt förekommande begrepp som är återkommande i såväl föreliggande studie, som i tidigare forskning: subjektskapande, konstruktion och reproduktion.

Begreppet *subjektskapande* definieras utifrån Nordin-Hultmans (2004) beskrivning av begreppet *subjektivitet*, som hon förklarar ”refererar till erfarenheterna av att vara en person som konstitueras av de diskurser och praktiker som subjektet möter och har tillgång till” (Nordin-Hultman, E. 2004, s. 167). I Eidevalds (2009) avhandling *Det finns inga tjejbestämmare: att förstå kön som position i förskolans vardagsrutiner och lek* definierar han subjektskapande som att:

Vi ”blir till” i varje situation, snarare än att vi har en fast identitet som beskriver hur vi ”egentligen är”. Vad vi gör och hur vi tänker får mening utifrån olika diskurser. Vi blir olika subjekt utifrån olika sammanhang, miljöer och människor vi möter. (Eidevald, C. 2009, s. 59)

Begreppet subjektskapande definieras i föreliggande studie som den process som sker när vi bygger vår identitet i förhållande till vår omgivning och samtid. Att en företeelse påverkar kvinnliga musikers subjektskapande innebär alltså att olika diskurser har påverkat kvinnliga musikers självbild och identitetsbyggande.

Nordin-Hultman (2004) använder begreppet *konstruktion* när hon talar om att barn skapas utifrån föreställningar. ”Barnen skapas (konstrueras) också av andra, utifrån de föreställningar om barn som dominerar i ett sammanhang” (Nordin-Hultman, E. 2004, s. 168). På samma sätt kan genus i musikaliska sammanhang konstrueras utifrån de tidigare etablerade

föreställningarna som dominerar och påverkar musikens musikaliska handlingsutrymme och subjektskapande.

Som tidigare nämnts, i avsnitt 3.2., beror denna konstruktion bland annat på en trögutvecklande musikutbildningsdiskurs, där musklärare tar efter sina gamla musklärarens och musikvärldens syn på genus. Begreppet *reproduktion* används i föreliggande studie för att beskriva sådana former av rundgång.

I denna textanalys synliggörs textförfattarnas subjektivitet. Analysen utgår ifrån det faktum att textförfattarna är påverkade av sin samtid och omgivning, och vad artiklarna har för funktion. En recension har exempelvis kanske inte syftet att skildra Gullan Bornemark rent objektivt, utan kanske snarare är ute efter att presentera en underhållande recension med slagkraftiga ord som väcker intresse. Här är alltså textförfattaren påverkad av omständigheterna kring textförfattandet.

Även om vi, som Herz och Johansson (2013) hävdar, inte kan tala om sanning eller objektiv kunskap kan denna studie med hjälp av den teoretiska förankringen, verka för att synliggöra den egna subjektiviteten, alltså hur jag som analytiker själv är påverkad av min omgivning och samtid. Med detta förhållningssätt bör studien landa i ett resultat som är så objektivt som möjligt. Förhoppningen är att resultatet ska vara så pass opåverkat av min subjektivitet att resultatet hade varit det samma om en annan forskare hade utfört samma studie med samma teoretiska förankring.

Utifrån studiens syfte blir det även av relevans att tala om ett genusperspektiv. Likt det poststrukturalistiska perspektivet där man betonar hur människor konstrueras i ett sammanhang, alltså är påverkade av sin samtid och omgivning, förklarar Berglund (2015) hur genusteori betonar hur även det sociala könet konstrueras. Det föreliggande studie lägger fokus på genom ett genusperspektiv är hur sociala mönster för kvinnor konstruerats i samhället och tar sig uttryck. Fokus ligger även på hur dessa mönster förändras genom tiden i förhållande till det valda tidsspannet, då genusteorier utgår från att de sociala mönstren är föränderliga.

Berglund (2015) skriver om hur genusbegreppet ofta används när analyser har en kvinna i centrum, vilket hon menar är felaktigt. Det är först när analysen utgår ifrån det sociala könets konstruktion i samhället som genusbegreppet blir relevant. Berglund fortsätter med att förklara hur det sociala mönstret för män och kvinnor förändras med tiden. Föreliggande studie använder genusperspektivet för att identifiera förändringen som sker med tiden när tryckt media skildrar en kvinnlig tonsättare.

Föreliggande studie definierar begreppet genus så som Ambjörnsson (2004) gör i avhandlingen *I en klass för sig: genus, klass och sexualitet bland gymnasietjejer*, att det är en social konstruktion av könet. Genus är alltså något som, till skillnad från det tillskrivna könet vid födseln, i takt med samhällsstrukturer formar attribut för de båda könen.

4. Metod

I detta kapitel beskrivs de metodologiska överväganden som skett inför studien, urvalsprocessen som studien gått igenom för att komma fram till den valda kvinnliga tonsättaren, vilket slags material verkat som grund för analys och det valda tidsspännat för undersökning.

4.1. Metodologiska överväganden

Det framgick tidigt i arbetet att en kvalitativ textanalys var relevant för studien. Genom att analysera och undersöka hur Gullan Bornemark skildrats under 1990-talet och framåt, kan studien bidra till kunskap om synen på kvinnliga musiker och i vilken riktning utvecklingen är på väg.

Börjesson (2003) beskriver i *Diskurser och konstruktioner – en sorts metodbok* hur kvalitativa studier av denna sort rör sig om ”det verklighetsskapande” och de ”kulturella försanthållanden”. Det är dessa som grundar konstruktionen av verklighet. Som exempel på detta förklarar Börjesson hur det blir mer relevant att fråga sig hur ”hemmafruar” blivit en kategori snarare än att fråga sig hur många hemmafruar det finns. Detta innebär i relation till föreliggande studie angående Gullan Bornemark att det blir mer relevant att exempelvis undersöka vilka värderingsord och egenskaper som Gullan Bornemark skildras med, snarare än att undersöka hur många gånger tryckt media skrivit om henne.

Den kvalitativa ansatsen ger studien en djupare förståelse och bättre grund att stå på inför att diskutera utvecklingen angående utvecklingen av synen på kvinnor i musiklivet.

I Alvehus (2013) *Skriva uppsats med kvalitativ metod: En handbok* förklarar författaren hur den kvalitativa metoden intresserar sig för meningar och innebörder, snarare än statistiskt verifierbara samband, vilket går väl i hand med studiens poststrukturalistiska ansats.

Med en kvalitativ metod kan egenskaperna och de underliggande meningarna komma fram, synliggöras och analyseras. Genom den kvalitativa metoden, i form av en textanalys med en poststrukturalistisk ansats, kan vi besvara forskningsfrågorna på ett sådant sätt att den kan komma att ge oss en god grund att stå på inför diskussion, slutsats och reflektion över framtida forskning. I det avseendet kan föreliggande studie bidra till forskningsområdet och på så sätt tillföra den kunskap om jämställdheten inom musiksvetige som jag, såväl som andra muskläre, kan ta med in i arbetslivet med Skolverkets riktlinjer om jämställdhet i åtanke.

I boken *Poststrukturalism – metodologi, teori, kritik* beskriver Herz och Johansson (2013) hur vi idag tänker kring forskning och hur vi analyserar material ur ett poststrukturalistiskt perspektiv.

Alla typer av material går egentligen att analysera... I grunden handlar det om hur man ser på sitt material. Är det en avspegling av verkligheten eller är det ett uttryck för hur olika synsätt, tolkningar och perspektiv formar och strukturerar den sociala verkligheten? Vi vågar nog drista oss till att säga att många människor har ett *naturalistiskt förhållningssätt*... Det vill säga, det människor säger eller gör ses då som ett uttryck för något autentiskt, sant och verkligt. (Herz, M. & Johansson, T. 2013, s. 18)

De fortsätter med att förklara en central poäng med att arbeta poststrukturalistiskt. De menar att vi forskare inte kan närma oss verkligheten på ett sådant sätt, utan måste utveckla ett reflexivt och kritiskt förhållningssätt för att göra anspråk på sanning. Det en kvalitativ textanalys med poststrukturalistisk ansats är ute efter är att ta fasta på de grundläggande tankestrukturerna i ett samhälle, hos en grupp eller en individ. Detta görs genom kritisk analysering av det valda materialet, som i detta fall består av tryckt media.

Materialet har analyserats genom att titta på vilka egenskaper textförfattarna har skildrat Gullan Bornemark med, hur de titulerar sina artiklar och vilka grundläggande tankestrukturer i samhället som går att utläsa. Det blir även intressant att rikta blicken mot vad textförfattarna väljer, såväl som inte väljer, att lyfta fram.

Under analysen har jag läst materialet utifrån den teoretiska förankringen. Som exempel blev det relevant att se om textförfattaren till en artikel har valt att skildra Gullan Bornemarks utseende. Om textförfattaren gjort detta undersökte jag om andra textförfattare gjort samma val, eller om det skett en förändring med tiden i detta avseende. Där närmar vi oss de grundläggande tankestrukturerna i samhället som möjligtvis påverkar musikens subjektskapande.

Under arbetets gång har jag antagit en abduktiv ansats, vilket innebär att analysen har skett i en växelverkan mellan empirin och teorin (Alvesson, Sköldberg, 2008). I denna växelverkan trädde tre kategorier fram: *Gullan Bornemarks privatliv*, *Gullan Bornemark som referens* samt *Gullan Bornemark och musiklivet*.

Att just dessa tre kategorier trädde fram beror på att den insamlade empirin antingen talade om Gullan Bornemarks privatliv eller om hennes musikaliska gärningar, samt använde henne som referens i olika sammanhang.

Under inläsningsperioden, när jag exempelvis tittade på vilka egenskaper som Gullan Bornemark har skildrats med, började jag att kategorisera empirin efter vad den handlade om. Jag ville jämföra material från olika år som handlade om samma sak för att synliggöra den språkliga utvecklingen genom det valda tidsspannet.

4.2. Urvalsprocessen

Urvalsprocessen bestod av fyra val. Det första var vilken metod som skulle användas. Under 4.1. förklaras relevansen till att en sådan studie skulle genomföras. Det andra, tredje och fjärde valet handlade om vem studien skulle undersöka, vilken typ av material föreliggande studie skulle behandla och när i tiden studien skulle göra avstamp.

4.2.1. Val av kvinnlig tonsättare

När man inte gjort ett val av tid och endast fokuserar på att studien ska behandla en kvinnlig tonsättare är det lätt att landa på ett val av exempelvis Clara Schumann, som vid den inledande fasen av arbetet var studiens fokus. Det framgick dock tidigt att det mesta av det framtagna materialet om henne behandlade henne utifrån hennes make Robert Schumann. Eftersom denna studie ämnar undersöka hur kvinnliga tonsättare skildrats, inte hur män runt kvinnliga tonsättare skildrats, avgränsades forskningsområdet till material som direkt behandlar kvinnan i fråga. Av det skälet valde jag Gullan Bornemark.

Denna urvalsprocess menar dock inte att ta avstånd från material som behandlar kvinnans privatliv, utan innebär att främst behandla material där den kvinnliga tonsättaren inte behandlas som en biroll. Det kan exempelvis vara intressant att studera Wolfgang Amadeus Mozarts privatliv i ett arbete om honom som tonsättare, men då börjar man sällan i material som berör hans mor Anna Maria Mozart, född Pertl.

Jag har även valt att undersöka en kvinnlig tonsättare för att inte bidra till reproduktionen av att särskilda instrument skulle vara kvinnligt eller manligt betingade.

Under min utbildning har jag tidigare, likt föreliggande studie, undersökt synen på kvinnliga musiker genom att analysera material som berör den kvinnliga tonsättaren Alice Tegnér. Hon stämde överens med mina kriterier och behandlades sällan utifrån männen i sitt liv. Det som

omgivningen problematiserade gällande valet att undersöka Alice Tegnér var att hon var tonsättare av barnmusik.

Inför denna studie har jag valt att undersöka material angående Gullan Bornemark, som också är känd för sin barnmusik. Problematiseringen gällande tonsättare av barnmusik grundar sig på att någon som skriver barnmusik inte skulle betraktas som en tonsättare. Nationalencyklopedin förklarar ordet tonsättare på följande vis: ”person som skapar musikaliska verk vanl. av mer seriöst slag” (Nationalencyklopedin, ”tonsättare”, 2017). Här kan man vidare problematisera uttrycket ”av mer seriöst slag” och ställa frågan om barnmusik är seriös eller oseriös musik. Dock framgår det tydligt att det vanligtvis är musikaliska verk av mer seriöst slag. Med andra ord kan man, oberoende på om barnmusik tolkas som seriös eller oseriös, hävda att en tonsättare rent tekniskt sett är en person som skapar musikaliska verk.

Valet att ifrågasätta om Alice Tegnér och Gullan Bornemark bör betraktas som tonsättare eller alternativt välja någon som komponerar klassisk musik istället inför en studie som denna kan, ur ett genus- och poststrukturalistiskt perspektiv, ses som ett resultat av reproduktionen där föreställningen om att vara tonsättare är manligt betingat. Precis som Hedenborg (2013) förklarar, var det först under 1960-talet som det ifrågasattes ifall barnomsorg endast var en ren kvinnofråga. Utifrån detta går det att tolka det som att den trögutvecklande musikutbildningsdiskursen, som påverkar musikers syn på genus, kopplar barnmusik till något kvinnligt betingat då denna länge varit förknippat med barnomsorg och uppfostran. Detta skulle då försvåra att acceptera barnmusik som något som kan jämföras med exempelvis klassisk musik.

Föreliggande studie syftar inte till att värdera olika genrer av musik, utan likställer samtliga genrer och ser därför både Alice Tegnér och Gullan Bornemark som exempel på regelrätta tonsättare. Gullan Bornemark stämmer väl in på studiens kriterier och kan därför användas som exempel för kvinnlig tonsättare inför föreliggande kvalitativa textanalys.

4.2.2. Val av material

Precis som Herz och Johansson (2013) förklarar under avsnitt 4.1. kan alla typer av material analyseras. Allt hänger på hur vi som forskare ser på materialet. Här gjorde jag valet att analysera tryckt media, då det ur ett poststrukturalistiskt synsätt blir intressant att reflektera över om sådant material riktar sig mot att avspegla verkligheten eller forma och strukturera den sociala verkligheten. Problematiken finner vi i att begrunda vad tryckt media har för syfte. Recensioner har som roll att tycka till med färgstarka ord och artiklar har som ändamål att sälja

tidningar med gripande berättelser och slagkraftiga rubriker. Men precis som ovan nämnt, att arbeta poststrukturalistiskt innebär att analysen måste ha ett kritiskt och reflexivt förhållningssätt för att kunna göra anspråk på verkligheten (Herz, Johansson, 2013).

Jag har valt att analysera tryckt media eftersom den ur ett poststrukturalistiskt perspektiv formar och strukturerar den sociala verkligheten. I recensioner ger artikelförfattaren utlåtanden om en person eller ett konstnärligt uttryck. Till genren hör ett ofta drastiskt språkbruk och slående formuleringar. Vi kan alltså med ett sådant intressant material, som möjligtvis inte har som syfte att spegla en objektiv verklighet, utgå ifrån att medierna ”skapar” föreställningar om den sociala verkligheten. Det innebär att det finns något i undertexten – diskurser – som kan identifieras genom dekonstruktion och kritisk analys. I föreliggande analys anses alltså de tryckta medierna ge uttryck för diskurser om ett specifikt fenomen, i detta fall Gullan Bornemark. På så vis kan denna undersökning ses som ett slags diskursanalys där jag försöker identifiera hur olika språkliga aspekter i artiklar om Gullan Bornemark bidrar till att skapa föreställningar om henne som artist och människa.

Urvalet av tryckt media från den valda tiden har skett genom ett så kallat godtyckligt urval. Larsen (2009) beskriver ett godtyckligt urval som att forskaren väljer enheter efter egna kriterier, så som kön, ålder, utbildning, och så vidare. Denna förklaring går att överföra till hur föreliggande studies urval gjorts.

Databasen som användes vid insamlingsfasen var *Retriever Research*, där jag började med sökord ”Gullan Bornemark” och valde år 1990. Där började jag skanna materialet uppifrån listan och ner. Jag valde ut det material som såg intressant ut vid första anblick och gick sedan framåt i tiden för att se om det fanns artiklar från förr som berörde samma saker som de under år 1990.

Under insamlingsfasen fann jag nya saker som var intressanta att analysera och fick under arbetets gång ständigt gå fram och tillbaka i tiden för att välja ut material och vilka aspekter jag skulle fokusera på. Jag satte upp tre kriterier som det valda materialet var tvunget att uppfylla.

1. Materialet måste vara tillräckligt omfattande för analys. Många av sökresultaten på databasen var så pass korta att de inte innehöll något för mig att analysera.
2. Materialet måste falla inom ramen för min undersöknings forskningsfrågor. Om inte materialet bidrog till att besvara mina forskningsfrågor valdes det bort.
3. Materialet måste falla inom en av de tre kategorierna. När jag väl hade satt upp de tre kategorierna: *Gullan Bornemarks privatliv*, *Gullan Bornemark som referens*, samt

Gullan Bornemark och musikkivet valde jag bort det material som föll utanför dessa kategorier.

Denna urvalsmetod användes tillsammans med ett representativt urval, där artiklar som upprepar samma sak eller beskriver Gullan Bornemark på likartat sätt fick representeras av en vald artikel.

4.2.3. Val av tid

Inför föreliggande analys ansåg jag det relevant, både för min egen del, och för forskningsområdet i stort, att undersöka material från tiden efter andra vågens kvinnorörelse.

Jag valde att börja i nutid, med 2017 som startpunkt, för att sedan gå bakåt i tiden. År 1990 blev en hållpunkt som inom föreliggande studies tidsramar kändes rimligt. Jag valde att nöja mig med att stanna där i tid, då kvalitén av analysen hade blivit bristande med tanke på studiens omfattning. Det finns ingen brist på material under de valda åren, men däremot finns det ett stort utbud av artiklar där Gullan Bornemark endast nämns i en kort mening utan kontext och större analysmöjlighet. Se 4.2.2. för motivering till utplockat material.

För att strukturera upp det insamlade materialet delar jag upp insamlingsperioden i tre delar: början-, mitten- och slutet av insamlingsperioden. De tre perioderna berör alltså material efter en kronologisk ordning, där början av insamlingsperioden berör material från 1990-talet och framåt några år, medan slutet av insamlingsperioden berör materialet från nutid och bak några år innan 2017, samt mitten av insamlingsperioden som berör materialet mellan de andra två insamlingsperioderna.

5. Resultat

Föreliggande kapitel är strukturerat utifrån de tre underrubrikerna som växt fram med den abduktiva ansatsen. Dessa tre underrubriker behandlar hur tryckt media skildrat Gullan Bornemarks privatliv, hur hon använts som referens och hur tryckt media skildrat henne som musiker. Hur tryckt media har behandlat dessa tre aspekter av Gullan Bornemark analyseras i relation till insamlingsperioderna: början av insamlingsperioden, mitten av insamlingsperioden och slutet av insamlingsperioden. Dessa mynnar sedan ut i sammanfattningar av de olika aspekterna av Gullan Bornemarks liv för att utgöra grunden till en slutsats som diskuteras i studiens slutsats och diskussionsavsnitt.

5.1. Gullan Bornemarks privatliv

I följande avsnitt undersöks hur tryckt media skildrat Gullan Bornemarks privatliv. Jag har analyserat vilka skeenden och aspekter textförfattarna valt att lyfta fram och hur dessa skildringar skiljer sig och liknar varandra mellan de tre insamlingsperioderna.

5.1.1. Början av insamlingsperioden

När tryckt media talar om Gullan Bornemarks privatliv får vi ta del av en annan person från hennes liv, Gullan Bornemarks son Dan Bornemark. Det framgår tydligt hur textförfattarna menar att Gullan Bornemark varit en viktig aktör i tonsättaren Dan Bornemarks karriär.

När Helsingborgs Dagblad (1999), inför utgivningen av skivan *Jorden runt*, ställer frågan hur det egentligen varit att arbeta tillsammans med sin mamma svarar Dan Bornemark att det fungerar ”otroligt bra” och hänvisar till en förklaring att han aldrig hann bli trött på Gullan under sin uppväxt, eftersom hon ofta var ute och turnerade.

I artikeln framgår det hur Gullan Bornemark protesterar och Dan fortsätter med att det hemma hos dem hette ”pappas köttbullar”, inte ”mammans” och att pappan, Valter Bornemark, alltid fanns till hands för de fyra barnen under uppväxten. Helsingborgs Dagblad fortsätter med att skriva:

Nu verkar inte minstingen Dan ha tagit märkbar skada av åren med brist på mamma, utan verkar vara en positivt tänkande själ, och full av energi. (Helsingborgs Dagblad, (1999), Fantasi är hans ledord, 18 november, s. 21)

Intervjun fortsätter med att beskriva hur Gullan Bornemark medvetet väljer att under längre stycken vara tyst under intervjun ”och låter sonen komma fram”. I intervjun menar Gullan

Bornemark att *Jorden runt* främst är Dans verk och att hon som mest kan påstå sig ha tillfört en fjärdedel av arbetet. Artikeln fortsätter med att det är Gullan Bornemark som i huvudsak skapat texterna.

När Gullan Bornemark fyllde 70 intervjuades hon av *Länstidningen Östersund* (1997) som skriver:

Klang i bygget! Sveriges mesta vistant ska vi fira! Just det, i dag blir Gullan Bornemark 70 år. Musik med, och för, barn har hon gjort i 45 år. Så det är ett rikt liv, med många glada möten med musik och människor, som denna grand old lady kan se tillbaks ...på. (Holmquist, G. (1997) 70 år och still going strong, *Länstidningen Östersund*, 28 november)

En observation som görs i citatet ovan är hur Gullan Bornemark beskrivs som ”vistant” och ”grand old lady”. Därefter avbryter Gullan Bornemark reportern och menar att hon inte tycker om att titta tillbaka eftersom hon under denna tid är mitt uppe i sitt arbete. Hon beskriver hur hon har mer att göra än vad hon hinner med och börjar prata om musikaliska gärningar och säger med stolthet i rösten att det är Dan Bornemark som producerat plattan *Klang i bygget*.

Efter ett tag lyckas intervjun komma in på Gullan Bornemarks liv. Det skildras hur Gullan Bornemark växer upp med sina syskon i ett hem där pappan är rektor och vetenskapare och att mamman är hemmafru. Vi får ta del av hur hon studerade vid Ingesunds Folkliga Musikskola i Värmland och hur hon under studietiden träffade sin blivande man Valter. Här fortsätter intervjun med att skildra hennes musikaliska gärningar innan den avslutas med ett stycke som behandlar hennes privatliv mer. Vi får ta del av hur Gullan Bornemarks son Jörgen plötsligt avled i sömnen under den sommaren, bara 38 år gammal. Hon förklarar hur glad hon är att Jörgen hann medverka i inspelningen av visan *Bara en*. Avslutningsvis får vi ta del av hur hon tänker fira sin 70-årsdag, vilket hon ska göra omgiven av maken Valter, barn och barnbarn, ett barnbarnsbarn, samt goda vänner.

I båda dessa exempel får vi ta del av hur Gullan Bornemark motsätter sig textförfattarnas försök att tillskriva Gullan Bornemarks insats i musikaliska verk och hur hon refererar till sonen Dan Bornemark istället. Gullan Bornemark skildras ofta som ödmjuk och livlig, och som en person som talar om sina barns bedrifter med stolthet.

Något som blir påtagligt i framför allt den första intervjun är hur Gullan Bornemark framstår som någon som skiljer sig från normen. Efter att Dan Bornemark beskriver hur hans mamma ofta var ute och turnerade och att det var hans pappa som funnits till hands under uppväxten så

väljer artikelförfattaren att förklara hur Dan Bornemark, trots detta, inte verkar tagit märkbar skada av detta och ändå verkar ha klarat av att bli en positiv människa. Reproduktionen av föreställningen om att barnuppfostran ännu var något kvinnligt betingat gör sig påmind här. Slutledningen att Dan Bornemark klarat sig bra utan en så kallad hemmafru till mamma kan ha sin förklaring i den rådande politiska diskussionen om jämställdhet mellan könen i föräldraskapsfrågan.

5.1.2. Mitten av insamlingsperioden

I samband med att Gullan Bornemark ska fylla 80 år får vi ta del av hennes liv i en intervju av Görel Hintze (2007). Intervjun inleds med att Gullan Bornemark beskriver hur tacksam hon är att ha fötts in i musiken, då hon spelat piano ända sedan barnsben i Härnösand.

Än en gång påstås hennes far, rektorn och vetenskapsmannen, Helge Bohlin vara ingång till musiklivet. Det beskrivs hur det var hennes pappa som presenterade henne för rektorn på Kungliga musikaliska akademien, där hon rekommenderades att först studera ett år på Ingesunds folkliga musikskola i Arvika.

Här beskriver Gullan Bornemark själv hur hon träffade Valter Bornemark från Borås, sin kommande make, och vi får ta del av hur hon skrattande reflekterar över hur han stått ut med henne i 62 år. Därefter skriver Hintze (2007) om hur hon kom in på musiklektörslinjen och så småningom tar examen och får tjänst på Kommunala flickskolan i Malmö. Här beskriver Gullan Bornemark att det egentligen var små barn hon ville syssla med och hur hon därför startar musikleken Blålockan. Intervjun fortsätter med att tala om Gullan Bornemarks musikaliska gärningar. I citatet nedan får vi ta del av den del av intervjun som återkopplar till hennes privatliv.

Självklart är denna aktiva pensionär uppkopplad på nätet och har egen hemsida. Hennes agenda är fulltecknad inför julens alla familjekonserter. Varje dag cyklar hon i ur och skur minst en mil för att hålla igång knälederna... Gullan Bornemark talar varmt om sitt sommarparadis vid Skrea strand i Falkenberg där hon och Valter tillbringar halva året. Hennes engagemang innefattar även djuren och vår miljö. – Dofter och ljud talar till mig på ett alldeles speciellt sätt. Jag älskar lukten av tång, den hör hemma på västkusten. Och mäsarnas skrin, som många avskyr. Säger musikdirektören som har ett absolut gehör. När hon lyssnar på favoritmusiken ”Matteuspassionen” av Bach eller Richard Strauss symfoniska dikter kan hon visualisera notbilden som förstärker ljudbilden ännu mer. (Hintze, G. (2007) Barnvisornas mamma slutar. *Sydsvenskan*, 27 november)

Gullan Bornemark beskrivs i denna intervju med titlar så som ”musikdirektör”, ”kompositör” och ”kyrkomusiker”, samtidigt som hon i rubriken till intervjun tituleras ”barnvisornas mamma”. Genom textförfattarens skildring av hur ovanligt uppdaterad och aktiv hon är för sin ålder beskrivs hon som en normativt avvikande individ som inte passar in i de rådande föreställningarna om pensionärer. Likt under 1990-talet framhävs Gullan Bornemarks pappa, Helge Bohlin, som startskottet för hennes musikaliska karriär.

5.1.3. Slutet av insamlingsperioden

I slutet av insamlingsperioden finner vi tryckt media som till övervägande del handlar om Gullan Bornemarks 90-årsdag. Dessa intervjuer stämmer väl överens med varandra i vad de väljer att ta upp och hur de skildrar skeenden och egenskaper hos Gullan Bornemark. Som exempel för dessa intervjuer använder föreliggande studie *Avesta Tidning* från den 5 december 2017, några dagar efter Gullan Bornemarks födelsedag.

Lena Wreede (2017) beskriver hur musiken gått som en röd tråd genom Gullan Bornemarks liv. Hon kommer snabbt in på Gullan Bornemarks musikaliska gärningar genom livet och redogör för hur många låtar Gullan Bornemark skapat genom tiden.

Fortfarande spelar hon piano varje dag, gärna tillsammans med maken Valter. Och ibland händer det att hon sjunger också. Rösten är överraskande klar och replikerna kvicka. Frågorna hinner knappt avslutas innan hon kommer med ett svar. Det är också en egenskap hon försöker tänka på. Ta det lite lugnare och låta andra få prata färdigt. Men det är inte helt lätt, förklarar hon. (Wreede, L. (2017) Gullan Bornemark behöver ett sanningens ord. *Avesta Tidning*)

Gullan Bornemark beskriver själv i denna intervju hur hon ibland kan behöva ett sanningens ord. Hon menar att om man inte får veta vad man gjort fel, kan man inte förändras. Hon tillägger att man på äldre dagar får många vanor och ovanor, vilka ännu kan förbättras, respektive tas itu med. I samband med detta beskriver hon hur hennes barn alltid varit bra på att säga sanningen till henne.

Något anmärkningsvärt är hur Gullan Bornemark här framstår som annorlunda. Hon beskrivs fortfarande som en avvikande karaktär, men det handlar varken om hennes roll som mor eller som pensionär, utan snarare i rollen som musiker och tonsättare. Att hon beskrivs som en avvikande karaktär tar sig grund i det liv hon levt och de karaktärsdrag som sticker ut.

5.1.4. Sammanfattning

Gullan Bornemark konstrueras som avvikande i relation till sitt genus i övervägande del av den analyserade tryckta median som berör hennes privatliv. I dessa olikheter, och i andra likheter, finner vi speglingar av samhället där vi närmar oss syftet med föreliggande studie.

Det framkommer både likheter och olikheter när det gäller hur tryckt media väljer att titulera Gullan Bornemark. Under början av insamlingsperioden finner vi material där hon beskrivs som "vistant" och "grand old lady", medan hon under mitten och slutet av insamlingsperioden beskrivs som "musikdirektör", "kompositör" och "kyrkomusiker" samtidigt som titlar på artiklar och intervjuer använder ord som "barnvisornas mamma". En viktig aspekt av denna analys är att förhålla sig till vad det är för material som analyseras, vilket här är tryckt media. Tryckt media kan med användningen av slagkraftiga ord snabbt presentera och locka kunder med vad det är som behandlas i artiklarna, för att sedan med själva innehållet underhålla och skildra.

I intervjun från början av insamlingsperioden ser vi först en slagkraftig rubrik som väcker intresse: "70 år och still going strong", följt av orden "Klang i bygget!", titeln på Gullan Bornemarks nya skiva. Att återhålla vem artikeln handlar om ger en effekt av spänning, vilket kan locka kunder. De första meningarna presenteras som ledtrådar för att höja intresset hos läsaren. Först en ålder, sedan en titel på ett verk och sedan en direkt ledtråd. Därefter besvarar artikeln läsarens misstankar: "Just det, i dag blir Gullan Bornemark 70 år".

Att artikelförfattaren från exemplet under mitten av insamlingsperioden väljer att presentera Gullan Bornemark med musikaliska titlar, samtidigt som själva rubriken till artikeln titulerar henne som "barnvisornas mamma" är intressant. Än en gång måste funktionen av rubriken räknas in i analysen. Att barnvisornas mamma tänker sluta är en slagkraftig rubrik som väcker intresse. Om inte läsaren direkt vet vem artikeln handlar om så framgår det att artikeln handlar om någon som betraktas som en viktig individ. Att textförfattaren sedan väl inom artikeln använder titlar som "musikdirektör" och liknande är ett tecken på ett visst intresse av att vilja förhöja Gullan Bornemark från det tidigare etablerade uttrycket "vistant" och liknande.

Något annat som uppfattas som intressant är kvantiteten av tryckt media som direkt behandlar Gullan Bornemarks privatliv. Material som berör Gullan Bornemarks privatliv presenterar oftast en kort historia om hennes uppväxt och etablerar hennes pappa som en viktig aktör i starten på karriären, för att sedan gå vidare till att diskutera hennes aktuella musikaliska handlingar.

Ur den teoretiska ansatsen, där bland annat ett genusperspektiv intagits, är det anmärkningsvärt att artikelförfattare i tryckt media valt att bortse ifrån, eller inte funnit intresse av, att behandla Gullan Bornemarks privatliv, i egenskap av att vara kvinna. Som tidigare nämnts har det inte uppfattats som ovanligt att kvinnliga tonsättare talas om utifrån antingen männen i deras liv eller i rollen som mor. Under det valda tidsspännet behandlas Gullan Bornemark oftast utifrån sina egna musikaliska gärningar.

5.2. Gullan Bornemark som referens

I följande avsnitt undersöker studien i vilka sammanhang och i vilket syfte Gullan Bornemark använts som referens under tidsspännet.

5.2.1. Början av insamlingsperioden

Peter Öhman (1993) skriver den 24e februari om David Baerwalds nya album *Triage*. Halvvägs genom artikeln dras en jämförelse med Gullan Bornemark.

”Triage” handlar om aids och knark och våld och ond bråd död. Den är bitter, svart och cynisk och får Roger Waters nya att framstå som Gullan Bornemark i jämförelse. Hiten heter till exempel ”Aids & Armageddon”! (Öhman, P. 1993, En glad cyniker på jakt efter CIA. *Expressen*, 24 februari, s. 304)

I samma tidning en månad senare skriver Måns Ivarsson (1993) i artikeln *MUMIEN SOM KOM TILLBAKA* den 13 mars om John Campbell. I denna artikel beskriver Ivarsson hur John Campbells nyaste skiva får Leonard Cohen att låta som Gullan Bornemark. Med andra ord hur lam Leonard Cohen är i jämförelse med John Campbells nya skiva. Att Gullan Bornemark används som referens på detta sätt ter sig vanligt i materialet från början av insamlingsperioden. Förklaringen till detta ligger förmodligen i att Gullan Bornemark är tonsättare av barnmusik, och hon blir därmed förknippad med barnslighet och barndom.

Några dagar innan den svenska nationaldagen 1994 skriver Anders Björkman (1994) i artikeln *Vi firar bäst utan Positive postchefen* den 21 maj om sina tankar om ”Positiva Sverige”. Han förklarar hur det varje år är samma sak, att Norge firar sin nationaldag den 17e maj och att det då blir aktuellt att tala kring hur man hade kunnat fira Sverige den 6e juni på samma sätt. Han refererar till historien bakom Norges nationaldag och menar att det är absurt hur folk tycker att vi borde vara bättre på att fira Sveriges nationaldag. Han går vidare med att berätta om hur postchefen, som representant för ”Positiva Sverige” nu ”slagit ihop sina båda påsar” med en TV-kanal som har som mål att göra 6 juni ”festligt, folkligt, fullsatt”. Detta menar han är ”tönterier” som postchefen kommer att ställa till med, och nu undrar han om inte ”Negativa

Sverige” behövs. Artikeln fortsätter med exempel som när Bert Karlsson missat att hans mikrofon var påslagen och råkade kalla sina partikamrater för ”jävla svin”, vilket Björkman menar ”piggar upp”. Som avslutning till artikeln skriver han att Gullan Bornemark var med i TV-underhållningen ”Va”duvill” och att hon ”trodde hon var på dagis. Tanten lekte lekar med den vuxna publiken, som fick klia sig i huvudet, klappa sig på magen och sjunga ”Är du vaken, Lars?” (Björkman, A. (1994) Vi firar bäst utan Positive postchefen. *Expressen*, 21 maj, s. 303)

Under samma år skriver journalist Åsa Mattsson (1994) i *Aftonbladet* om bland annat det aktuella modet, där Gullan Bornemark återigen igen används som referens.

En rutig minikilt i höst? Nej! Veckans pinsamma Lolita-look. Mycket dumt har man gått på för att verka ljuv, snäll och ofarlig, men är det någonting jag inte ska förfalla till så är det att sätta på mig en sådan där skotskrutig mini-kilt, som affärerna tycks bågna av i höst. Jag får flashbacks av kliiga kalasbyxor, klubbjacka, basker med tofs, vita bottiner och Gullan Bornemark. Hjälp. När kommer det trosor med ankstjärt för vuxna kvinnor? Är detta svaret på det o-täcka könets relativa politiska framgångar i valet? Min anorektiska själ vrider sig i plågor. (Mattsson, Å. 1994, ÅSAS:s TERMOMETER. *Aftonbladet*, 28 september, s. 2)

I de två förgående artiklarna blir det viktigt att förhålla sig till vad det är för material som analyseras. Som tidigare nämnts kan tryckt media ha som uppgift att väcka intresse och underhålla, men det som blir intressant att fråga sig är vilken påverkan texter som dessa har på aspirerande kvinnliga tonsättares subjektskapande? Möjligtvis rör sig subjektpåverkan endast om kvinnliga tonsättare av barnmusik eftersom det, som tidigare nämnt under avsnitt 5.1.4., ännu inte blivit vanligt att konstruera Gullan Bornemark med titlar som ”musikdirektör” och liknande.

Ronny Olovsson (1996) skriver i *Aftonbladet* den 3 november hur Pedda Pedd i ”Just D” nu utmanar Gullan Bornemark i barnlåtsskrivandet. Pedda Pedd menar att hans nya projekt ”Ronny Rooster” är som en räddare i nöden för Sveriges barn. ”Det är så otroligt mycket Gullan Bornemark-tjafs där ute nu. Folk tycks tro att barn är några debila kretiner...” (Olovsson, R. 1996, Pedda i Just D gör barnskiva. *Aftonbladet*, 03 november, s. 43). Han går vidare med att beskriva hur han uppfattar att folk underskattar barnen. Att barn har rätt att vara skitiga och hur han ville göra en barnskiva i stil med Hans Alfredsons ”Blommig falukorv”, som alla kan glädjas av, med låtar som ”Smutsiga kalsonger” som handlar om bromsspår i kalsongerna.

I detta exempel används Gullan Bornemark, och hennes musik, som symbol för en barnsyn som betraktas som förminskande. Pedda Pedd menar hur han vill rädda barn ifrån ett läge där de

underskattas och ska uppfostras och inte få lov att bara vara barn. Det anmärkningsvärda i detta exempel är hur man utifrån inläsningsfasen av föreliggande studie kan betrakta Pedda Pedd som en direkt fortsättning till arbetet som Alice Tegnér och Gullan Bornemark genomfört. Pedda Pedd menar att barn ska få lov att vara barn och att tidigare barnmusik har med uppfostran att göra, något som Alice Tegnér också uppfattade som ett problem cirka 100 år tidigare.

Efter Alice Tegnér fortsätter Gullan Bornemark utveckla synen på barn genom sin musik, där barn ofta framhävs som listiga människor som gör narr av vuxenvärlden. Dock har Gullan Bornemark själv problematiserat att många har misstolkat hennes låtar. Exempelvis tror många att låten *Sudda sudda* handlar om att barn inte ska vara sura, när den i själva verket handlar om hur en mamma förminskar barnets problem och säger åt barnet att sudda bort sin sura min då det kommer att lösa problemet. I en intervju med Margit Silberstein (1999) förklarar Gullan Bornemark hur det i sista versen framgår väldigt tydligt hur barnet vänder detta mot sin mamma när det är hon som har problem och har anlagt en sur min. Här uppfattar jag det som att Pedda Pedd även gjort en misstolkning av Gullan Bornemarks låtar och använder Gullan Bornemarks musik som en referens på något han vill motverka.

I detta fall är det en tonsättare som problematiserar en annan tonsättare inom samma genre. Här kanske påverkan av subjektskapandet minskar, då de är inom samma kategori av tonsättare. Dock får man ur ett genusperspektiv problematisera att det i detta fall är en manlig tonsättare som tar sig ett tolkningsföreträde om en kvinnlig tonsättares musik. Detta blir på sådant sätt en del av den reproduktion som säger att det är manligt betingat att vara tonsättare.

5.2.2. Mitten av insamlingsperioden

I materialet från mitten av insamlingsperioden används Gullan Bornemark som synonym till oskyldighet eller harmlöshet. Per Erik Winberg (2000) skriver i *Göteborgsposten* den 8 februari om TV-programmet *Kär i Karibien*. Han skriver att ”värre förnedrings-tv har jag sällan skådat”. Han fortsätter med att jämföra Jerry Springer och Villa Medusa med Gullan Bornemark när de jämförs med förnedringsprogrammet *Kär i Karibien*.

Efter musiktävlingen melodifestivalen delar *Expressen* (2002) med sig av sin kritik mot tävlingen. I sitt inledande stycke skriver de: ”Jag tycker att det var bättre som det var förut”. Vad författaren till denna artikel menar exakt framgår inte. Skribenten skriver att låten som gick vidare var helt okej, men fortsätter med ”...undrade om man har slagit ihop bollibompa och melodifestivalen med tanke på att Molle lika gärna kunde ha bytts ut mot Björne. Suck!! Gullan

Bornemark skulle varit stolt.” Här används alltså hon ännu en gång som referens, och den här gången får Gullan Bornemark agera symbol för någon form av barnlighet.

I exempel som de två ovanstående beskrivs Gullan Bornemark som någon harmlös och barnlig, någon som inte tar risker och är odramatisk. Det blir intressant att fråga sig hur detta påverkar tonsättares subjektskapande. Genom påståendet att Gullan Bornemark skulle varit stolt av att program som Melodifestivalen och Bolibompa skulle närma sig varandra konstrueras det en tydlig bild av hur en som tonsättare av barnmusik tycker.

Gullan Bornemark är en person som ofta refereras till i andra sammanhang än när hon själv är ute och musicerar eller ställer upp i olika projekt. Håkan Dahl (2000) skriver i *Göteborgs-Posten* om Orphei Drängar och en turné som innehåller en del musiklekar. Dahl beskriver hur det är först i extranumret som verklig hysteri bryter ut när gruppen framför Gullan Bornemarks ”Sudda sudda...” i en version som innefattar både en mild samhällsironi i backspegelperspektivet och kärlek, vilket Dahl själv menar inte är en dålig kombination.

I detta exempel framstår en bild av Gullan Bornemark som skiljer sig från de två tidigare exemplen. Att Gullan Bornemarks musik beskrivs som musik som kan användas för att skapa verklig hysteri och verka som samhällsironi kan påverka aspirerande kvinnliga tonsättares subjektskapande på ett sådant sätt att de kan känna sig ha ett större handlingsutrymme oberoende av om de väljer att tonsätta barnmusik eller annan form av musik.

5.2.3. Slutet av insamlingsperioden

Under slutet av insamlingsperioden fanns det större svårigheter i att finna tryckt media som behandlar Gullan Bornemark enbart som en referens. Det enda som påträffades under denna insamlingsfas var en artikel om ”förskolelärarinnan” Maud Cederlöw.

Jesper Almén (2010) skriver om Maud Cederlöw, eller Mamma Måd som hon kallar sig när hon är artist. Hennes musik beskrivs som ”sprudlande glad musik” som inte blir vare sig för hurtig eller för klämkäck. Det beskrivs hur hon leker med ord och att melodierna är enkla samtidigt som de är sofistikerade på samma gång. Som slutfras för artikeln skriver han: ”En Gullan Bornemark för 2010-talet”. (Almén, J. (2010) Mamma Måd. *Vi föräldrar*, 26 oktober, s. 109)

Här blir det tydligt hur Almén (2010) använder Gullan Bornemark som referens i en positiv bemärkelse. Det är utifrån Mamma Måds skicklighet med ord och förmåga att skriva melodier som både är enkla och sofistikerade som hon kallas för en Gullan Bornemark för 2010-talet.

5.2.4. Sammanfattning

Vad det gäller Gullan Bornemark som referens finner vi störst olikhet i de sätt materialen från de olika insamlingsperioderna använder henne som referens. Under början av insamlingsperioden använder det analyserade materialet henne som synonym för ord som "trist", "lamt" eller "förgången". Istället för att skriva hur John Campbells nyaste skiva får Leonard Cohen att låta tråkig väljer textförfattaren här att använda Gullan Bornemark som motsats för att poängtera hur häftig John Campbells skiva är. Än en gång förhåller vi oss till syftet med tryckt media, i detta fall en recension. Slagkraftiga ord och meningar kan väcka intresse för att läsare ska köpa tidningen. Och underhållande texter som använder sig av referenser som läsaren känner igen kan öka förtroendet för att tidningen är underhållande, och på så sätt öka chansen att läsaren ska fortsätta att köpa tidningen.

Under 90-talet växte många upp med Gullan Bornemarks musik och förknippar då henne med barndom och barnsligheter. När vi dessutom lägger till möjligheten att misstolka Gullan Bornemarks musik, så som Pedda Pedd gör, öppnar det upp möjligheten till att hon även blir referens till en barnuppfostran som är förlegad. En barnuppfostran som hör hemma längre tillbaka än när Gullan Bornemark var verksam. För aspirerande kvinnliga tonsättare som hade Gullan Bornemark som förebild under 1990-talet kan användningen av henne i tryckt media haft en stor påverkan på deras subjektskapande.

I materialet från mitten av insamlingsperioden påträffas en något mer nyanserad bild av Gullan Bornemark som referens. Hon används fortfarande som symbol för något negativt med laddade ord som "harmlös" och "odramatisk". Men det ter sig inte lika hårt som i materialet från början av insamlingsperioden. Nu förändras konstruktionen till någon som fortfarande kan vara harmlös och säker, men nu även öppen för samhällsironi.

Denna utveckling fortsätter in i materialet från slutet av insamlingsperioden, där det ter sig något svårare att finna material som använder Gullan Bornemark på ett sätt som i materialet från de tidigare insamlingsperioderna. Det enda exempel som påträffades under slutet av insamlingsperioden var ett där Mamma Måd beskrivs som en Gullan Bornemark för 2010-talet, med undermeningen att Mamma Måd är musikaliskt och språkligt skicklig. Om vi jämför med de tidigare exemplen från de tidigare insamlingsperioderna synliggörs en skillnad.

5.3. Gullan Bornemark och musiklivet

Här har föreliggande studie undersökt vilka av Gullan Bornemarks musikaliska gärningar tryckt media valt att lyfta fram och hur de har kommit till uttryck i materialet från de tre insamlingsperioderna.

5.3.1. Början av insamlingsperioden

I *Expressen* skriver Petter Karlsson (1990) den 29 juni om en konsert som han själv kallar ”det som senare ska komma att kallas ”Århundredets konsert””. Han skriver om hur en 35-åring bredvid honom svimmar när ”HON GÖR ENTRÉ”. När han beskriver ögonblicket Gullan Bornemark kliver fram på scen använder han beskrivningsorden: ”Superkvinnan! Madonnornas Madonna!”.

I nypermanentat hår och rosa läppstift kliver hon lugnt fram till mikrofonen. Tänderna glittrar. Klackarna blänker. Hon är solbränd och grann. Inget tyder på att detta är en kvinna som fyllt sextio och inte stått på en scen sedan 1967. (Karlsson, P. 1990, Madonnan suddar bort våra sura miner. *Expressen*, 29 juni, s. 2)

Efter en målande beskrivning över konsertens innehåll berättar Karlsson hur han ”vaknar ur drömmen” när nålen kommit halvvägs på hans gamla LP-skiva. Han fortsätter med hur han nästa dag läser i tidningen att ”60-talets främsta författare av barnvisor, en hel generations egen lektant” planerar att göra comeback.

I denna artikel finns ett par anmärkningsvärda saker. Gullan Bornemark beskrivs här som en ”superkvinna” och ”Madonnornas Madonna”. Samtidigt väljer textförfattaren att ta upp hur hon beskrivs som ”författare av barnvisor” och ”lektant” i en annan tidning. Med andra ord blir det dragning från båda hållen angående hur Gullan Bornemark beskrivs av Petter Karlsson.

Det är även intressant ur ett genusperspektiv hur Karlsson beskriver Gullan Bornemarks utseende i citatet ovan. Som tidigare nämnts kan det vara i tryckt medias intresse att underhålla, och detta citat är ute efter att måla upp en bild för läsaren. Dock är det intressant att analysera vilka ord som bygger upp citatet: ”Nypermanentat hår”, ”rosa läppstift”, ”kliver lugnt fram till mikrofonen”, ”tänderna glittrar”, ”klackarna blänker”, ”solbränd”, ”grann”, ”kvinna”, ”fyllt sextio”. Frågan som uppstår är om textförfattaren även skriver på samma sätt om manliga tonsättare som kliver upp på scen?

I en artikel ur *Expressen* (1994) den 4e november, där det inte framgår vem som skrivit artikeln, skriver de om ”Sveriges unga jazzhopp Bo Kaspers Orkester” som ska stå för musiken i kvällens ”Åkeson”. I denna artikel skriver de även att ”Legendariska lektanten Gullan

Bornemark” också tänker sjunga lite tillsammans med programledaren Claes Åkeson. (*Expressen* (1994) Varför går det alltid bra för Norge? Svar i ”Åkeson”, 04 november, s. 401)

Samma år skriver Göteborgs-Posten om hur Dan Bornemark, Gullan Bornemarks son, ”lyckats få sin melodi ”Jag tror på dig” uttagen till Melodifestivalen”. De fortsätter sedan med att berätta om hur Dan och Gullan Bornemark nästa år ska släppa en ny barnskiva. Här beskrivs Gullan Bornemark som ”inte helt okända Gullan” (*Göteborgs-Posten*, (1994) Dan Bornemark, 11 december, s. 70).

Ett år senare får vi i samma tidning ta del av hur ”Gullan Bornemark är tillbaka!”. Anders Berg (1995) skriver den 23 december att ”Det tidiga 60-talets barnsångsguru nummer 1 har gjort en ny barnskiva”. I denna recension skriver Berg:

”Men resultatet är inte särskilt kul. Musiken är tam och lite trist. Och texterna lyfter inte heller. Det är helt enkelt lite för ”gulligt”.” (Berg, A. 1995, Fruktsallad Dan & Gullan Bornemark. *Göteborgs-Posten*, 23 december, s. 43)

Tidigare samma månad skrev även journalisten Annika Sundbaum Malin om den nysläppta skivan ”Fruktsallad” av Dan och Gullan Bornemark. Under kategorin ”För små öron” skriver Sundbaum Melin (1995) att ”Antingen tycker den lilla att du är en supertönt när du går i taket av lycka och nostalgi av ”Är du vaken Lars” och ”Sudda, sudda”. Med rätta, den nya generationen har dessbättre aldrig fått lära sig att barn kategorieras som dumma eller snälla, eller att de aldrig får vara tjuriga. Det får de!” (Sundbaum Melin, Annika, (1995). Nu är det ljud här i vårt hus. *Aftonbladet*, 16 december, s. 39).

Än en gång stöter vi på ett exempel där någon, enligt Gullan Bornemark i intervjun med Silberstein (1999), har misstolkat hennes musik. I förgående exempel är det tydligt hur Sundbaum Melin tolkat låten *Sudda sudda* som en uppmaning om att barn aldrig ska vara tjuriga. Här blir Gullan Bornemark, precis som i exemplet angående Pedda Pedds feltolkning, konstruerad som en människa som inte bara tillhör dåtiden, utan även en som förknippas med en barnuppfostran från före Gullan Bornemarks tid.

5.3.2. Mitten av insamlingsperioden

I *Sydsvenskan* den 27 oktober skriver Eva Kvanta (2000) om olika händelser i Lödde centrum. Bland annat beskrivs en händelse där det är knökfullt av föräldrar och farföräldrar tillsammans med deras barn där de kan se Gullan Bornemark bakom en synt. ”Japp, det är samma Gullan som lät barndomen svämma över av hundvalpar, ponnyhästar och sura miner som skulle sudd-

sudda-suddas bort”. Hon fortsätter med att beskriva hur Gullan Bornemark ser ut. ”Litet äldre och gråare har hon förstås blivit, fast idag ser hon mest flickaktig ut i tofsfrisyr och gladfärgade kläder”. Kvanta skriver om barnen från Svenska kyrkans barnkörs prestation och hur Gullan Bornemark får alla barn att vinka samtidigt. ”Tänk, att ha en sån makt!” (Kvanta, E. (2000) Skönsång och Skippy i Mammons tempel. *Sydsvenskan*, 27 oktober, s. 32).

I detta exempel på tryckt media som behandlar Gullan Bornemarks musikaliska gärningar i material från mitten av insamlingsperioden är det intressant hur textförfattaren väljer att fokusera på Gullan Bornemarks utseende. Förklaringen till detta ligger förmodligen i det som textförfattaren innan utseendefokuset beskriver, att det är ”samma Gullan som lät barndomen...”. Alltså att Gullan Bornemark förknippas med barndomen för henne och slås av att Gullan Bornemark blivit lite äldre och gråare, samtidigt som hon lägger märke till vilken frisyr och gladfärgade kläder hon har. Den fråga som än en gång gör sig påtaglig är om denna utseendeskildring hade förekommit om artikeln handlade om en manlig tonsättare. Och hur detta påverkar kvinnliga tonsättares subjektskapande.

Nedan presenteras fyra exempel på hur tryckt media skildrar Gullan Bornemark och hur den konstruerar henne med olika titlar. Inom denna analys blir det intressant att lägga märke till variationen av tillskrivna titlar mellan dessa exempel.

I *Borås tidning* delar de, den 28e november år 2000, ut dagens ros till människor födda samma dag tidigare år. Under kategorin ”kompositörer” står efter årtalet 1927 Gullan Bornemark, följt av det tillskrivna ordet ”musikdirektör”. (*Borås Tidning* (2000) Dagens Ros Födda Den 28 November Döda Den 28 November, 28 november, s. 13)

18e maj skriver *Sydsvenskan* (2002) om nedräkningen inför en karneval. Året inför karnevalen delas upp i tio exakt lika stora delar ”på minuten!” och för varje siffra ”kliver en mer eller mindre känd person ut på trappan och ropar ut aktuellt nummer”. Nummer sex får Gullan Bornemark stå för och bakom hennes namn står ”visdiktare” (*Sydsvenskan*, (2002). Dags för nollan, 18 maj, s. 2)

Lennart Kriisa (2005) skriver i *Expressen* 12 januari 2005 om en rymdsond som under sju år varit på väg mot Saturnus måne läggs det till i slutet av artikeln ”Kändisarnas hälsningar till eventuella utomjordingar”. I artikeln lyder Gullan Bornemarks eventuella hälsning såhär: ”Vänskap, hänsyn, samarbete” Gullan Bornemark, lekledare.

Den 11 november 2009 nämns Gullan Bornemark i en ruta om improvisationsteater i Lund. Gruppen ”No Limits” där ”det ena påhittet är mer crazy än det andra”, ska ha bjudit in Gullan Bornemark. Improvisationsgruppen ”No Limits” beskrivs som att de aldrig verkar få idétorcka och att vi kan förvänta oss vad som helst nu när de bjudit in ”barnsångsdrottningen Gullan Bornemark”. (*City Lund*, (2009) Bornemark till No Limits talk show, 11 november, s. 14)

5.3.3. Slutet av insamlingsperioden

Den 16e september 2010 skriver *Sydsvenskan* om att ”Barn sjunger för sin rösträtt”. Detta var ett samarbetsprojekt mellan Malmö högskola och Körcentrum Syd som riktade sig mot att fördjupa kunskapen kring sångens och röstens betydelse för barns kreativa utveckling i förskolan. *Sydsvenskan* berättar hur Gullan Bornemark, ”den svenska barnvisans stora dam”, fanns med som draghjälp åt projektet. De poängterar att Gullan Bornemark sjungit med barn i sextio år och var för dagen ”klädd i rött med vit keps”. (Frieberg, Suzanne (2010) Barn sjunger för sin rösträtt. *Sydsvenskan*, 16 september)

Även här, likt ett exempel i materialet från mitten av insamlingsperioden, gör textförfattaren valet att skildra Gullan Bornemarks utseende. Det går att argumentera för att detta görs för att måla upp en bild för läsaren, men i detta fall är det påtagligt hur klädbeskrivningen är en liten notis i artikeln. Att de väljer att skildra Gullan Bornemark som ”den svenska barnvisans stora dam” som sjungit med barn i sextio år tjänar tydligt syftet att framhäva henne som en auktoritet på ämnet som artikeln handlar om. Än en gång uppstår frågor som varför textförfattaren valt att beskriva hur Gullan Bornemark går klädd den dagen. Och hade det samma gjorts om det gällde en manlig tonsättare som var en auktoritet på ämnet?

Den 30e september skriver Anders Björklund (2014) om Gullan Bornemark inför hennes allsång i Säby kyrka den söndagen. Vi får ta del av Gullan Bornemarks livshistoria och här beskrivs hon som ”en ikon i barnvisevärlden” och kategoriseras i artikeln tillsammans med ”en annan ikon – som dessutom varit Botkyrkabo”, Alice Tegnér.

GULLAN BORNEMARK utbildade sig vid Musikhögskolan i Stockholm och flyttade sedan till Malmö. För Lokaltidningen Mitt i berättar hon hur det var när hon 1952 startade musiklekskolan ”Blålockans musiklek” som hon drev ändå fram till 2007.

- Folk tyckte jag var knäpp som skulle leka musik med små barn när jag hade en akademisk utbildning och titeln ”musikdirektör”. Men jag ville inte hålla på med nästan vuxna barn, så jag startade musikleken. Det ordet fanns inte innan 1952. Nu har Lasse Kronér och alla musiklekar, säger hon.

Det var i Malmö hon började skriva låtar för barn. Så småningom blev det framträdanden i radio och senare i tv. Hon har också skrivit musiken till Anita och Televinken som lärde barn trafikvett. Med låten ”Herr Gårman” myntades ett annat uttryck. (Björklund, A. 2014, Gullan, 86, har svårt att stå still. *Mitt i Botkyrka/Salem*, 30 september, s. 28)

Denna artikel fungerar som exempel på hur tryckt media talar om Gullan Bornemarks musikaliska liv. Vi får ta del av hennes utbildning på musikhögskolan, hur hon startar upp Blålockans musiklek och omgivningens reaktion på detta, samt några övriga musikaliska gärningar så som i detta fall med *Herr Gårman* och musiken till *Anita och Televinken*.

I denna artikel beskriver textförfattaren Gullan Bornemark genom hennes musikaliska gärningar tillsammans med hur hon gick mot normen genom valet att starta musikleken, trots sin akademiska utbildning. Genom denna beskrivning kan kvinnliga tonsättares subjektskapande påverkas på ett sådant sätt att det kan vara en bra idé att gå mot normen ibland.

Inför allsångskvällar i Härnösand, Gullan Bornemarks hemort, skriver Peter Carlsson (2015) om årets tema: ”Årets tema är ”Strövtåg i hembygden” som sätter fokus på bland annat de kvinnliga tonsättarna Gullan Bornemark och Kai Gullmar, båda från Härnösand” (Carlsson, Peter, (2015) Nya gäststartister klara för allsång. *Tidningen Ångermanland*, 09 Maj, s. 29).

Samma år skriver Lina Thomsgård (2015) en artikel om hur mycket hon längtar efter att få bli tant, efter att bland annat Gullan Bornemark fått ta plats ”i musikhistorien” genom att bli inskriven i ”Swedish music hall of fame”.

Klarast sprakande var Gullan Bornemark som studsade upp på scenen likt en ljuvlig, glänsande hallonrem och dominerade hela panget med trallande ramsor, uppläxningar och allsång. Gullan Bornemark är 87 år och tar plats, i musikhistorien och i allmänheten. Tanterna tillåts plötsligt göra det. (Thomsgård, L. 2015, Plötsligt får tanten ta plats i samhället. *Aftonbladet*, 17 februari)

I de två ovanstående exemplen från 2015 beskrivs Gullan Bornemark som en förebild att efterlikna. Hon framhävs som en ikon för Härnösand, där titeln tonsättare används. Och i Thomsgårds artikel hyllas hon för att bana väg för ”tanterna”. Att ”tantan” Gullan Bornemark fått komma in i musikhistorien, ses som ett erkännande för kvinnliga tonsättare.

En skillnad från tidigare framtagna exempel där Gullan Bornemark beskrivs utifrån hennes utseende presenteras här ett exempel där hon presenteras på ett liknande, men annat, sätt. Genom en analys där beskrivningarna tydliggörs visas denna skillnad: ”Klarast sprakande”,

”studsade upp på scenen”, ”likt en ljuvlig, glänsande hallonrem”, ”dominerade”, ”trallande ramsor”, ”uppläxningar”, ”allsång”. De fysiska beskrivningar som görs i denna artikel rör sig om metaforer som beskriver Gullan Bornemark, inte Gullan Bornemarks faktiska fysiska attribut. Det framkommer även en viss balans mellan Gullan Bornemarks attribut och hennes faktiska musikaliska gärningar. Denna artikel skulle kunna ha en positiv inverkan på kvinnliga tonsättares syn på sig själva som musiker.

I *Eskilstuna-Kuriren* (2016) skrivs det den 30 november om den Kungliga Musikaliska Akademiens motivering till att ge Gullan Bornemark Medaljen för tonkonstens främjande.

Gullan Bornemark får Medaljen för tonkonstens främjande av Kungliga Musikaliska Akademien för ”sin enastående och mångåriga gärning som pedagog och inspiratör”. Bornemark, känd för barnvisor som ”Sudda sudda”, gav ut sin första visbok 1962 och drev också en egen musikskola för barn i drygt 50 år. (Axelsson, E. 2016 Musikakademien prisar Bornemark. *Eskilstuna-Kuriren*, 30 november, s. 25)

Moa Skimutis (2016) skriver i *Trelleborgs Allehanda* den 31 oktober om Dan Bornemarks konsert söndagen innan. Hon skriver om hur det sattes fram 100 stolar och hur de inte räckte till eftersom det kom så mycket folk. Skimutis fortsätter med att skriva att Dans mamma Gullan Bornemark också var på plats bland publiken. Här får vi ta del av en parentes om Gullan Bornemark:

Gullan Bornemark var en megastjärna i Sverige på 60-talet. På den tiden fanns det inte så många barnprogram i teverutan och hennes klassiker som ”Sudda, sudda bort din sura min” och ”Det är så härligt att gå i solen” har nog sjungits i många klassrum runtom i Sverige. (Skimutis, M. 2016, Äventyrlig musik för stora och små. *Trelleborgs Allahanda*, 31 oktober, s. 7)

Här har vi två ytterligare exempel där Gullan Bornemark framstår som en slags förebild och person av vikt för svenskt musikliv. Exempel som dessa blir positiva inslag för kvinnliga tonsättares subjektskapande.

5.3.4. Sammanfattning

I materialet från början av insamlingsperioden konstrueras Gullan Bornemark utifrån uttryck som ”superkvinnan” och ”legendariska lektant”. Både ”superkvinnan” och ”legendariska” är två uttryck som producerar en bild av någon man hyser stor respekt för, medan uttrycket ”lektant” i relation till titeln tonsättare kan uppfattas som förminskande.

Dock kan förklaringen bakom den tillskrivningen, som befinner sig i samband med det förhöjande uttrycket ”legendariska”, finnas i Gullan Bornemarks verksamhet. I samband med att hon startar verksamheten Blåklockan myntar hon ett nytt uttryck: ”musiklek”. Att titulera henne som lektant kan vara ett tecken på att textförfattaren respekterar lekens roll i hennes musikverksamhet eller att denna försöker titulera henne så som denna tror att Gullan Bornemark själv skulle titulera sig utifrån sin verksamhet. Dock kvarstår frågan hur dessa tillskrivna ord påverkar kvinnliga tonsättares subjektskapande.

Något som gör sig påtagligt angående materialet från mitten av insamlingsperioden är hur Gullan Bornemark skildras med en variation av titlar och tillskrivna ord. Allt ifrån ”kompositör” till ”barnsångsdrottning” till ”lekledare”. Det är tydligt att det finns en större kvantitet av material som benämner henne med titlar som ”musikdirektör” och ”kompositör” från materialet i mitten av insamlingsperioden än det från början.

En utveckling som gör sig märkbar när det gäller tryckt media från slutet av insamlingsperioden som berör Gullan Bornemarks musikaliska handlingar är mängden material som finns. I materialet från denna insamlingsperiod synliggörs ett tydligt intresse för hennes musikaliska handlingar i tryckt media. Ett tillägg till detta är hur Gullan Bornemark skildras utifrån sina musikaliska gärningar. Sättet det sker på ter sig intressant. Samtliga analyserade artiklar från denna insamlingsperiod, som berör detta område, skildrar henne som en ikon helt utifrån hennes prestationer.

Vilka skeenden man väljer att lyfta fram och titlarna som väljs tyder på en överensstämmande vilja att konstruera Gullan Bornemark som en ikon för svenskt musikliv. I relation till materialet från början och mitten av insamlingsperioden blir det intressant att ställa sig frågan hur denna utveckling påverkar kvinnliga tonsättares subjektskapande.

6. Slutsats och diskussion

Syftet med föreliggande studie är att undersöka hur Gullan Bornemark skildrats i tryckt media för att bidra till diskussionen om hur synen på kvinnliga musiker förändrats genom tiden. Detta gör studien genom en kvalitativ textanalys, som undersöker vilken förändring som skett under 1990-talet och framåt angående tillskrivna ord, egenskaper och skildringar gentemot den svenska tonsättaren Gullan Bornemark i tryckt media. Studien analyserar hur artikelförfattarna från detta tidsspänn skildrat tonsättaren, vilka skeenden och aspekter de valt att lyfta fram om hennes privatliv, i vilka sammanhang och i vilket syfte hon används som referens och vilka musikaliska gärningar de valt att lyfta fram och på vilket sätt det tagit sig uttryck. På så sätt bildar studien en grund för att svara på forskningsfrågorna som i sin tur uppfyller syftet med studien och bidrar till forskningsområdet.

6.1. Resultatdiskussion

När man tittar på hur Gullan Bornemark skildrats i Sverige under 1990-talet och framåt går det att utläsa en tydlig förändring angående vissa aspekter, medan andra förhåller sig konstanta.

Under 1990-talet, förklarar Hedenborg (2013), som tidigare presenterats angående den historiska kontexten, att jämställdhetsfrågan om barnuppfostran mellan könen fortfarande var en politisk fråga. Det var först då en obligatorisk pappamånad tillkom, då pappor tidigare i realiteten inte utnyttjat den etablerade föräldraförsäkringen som verkade för att göra uppfostran mer jämställd, eftersom tidigare etablerade löneskillnader gjorde det mer ekonomiskt attraktivt för pappor att stanna på jobbet. Detta gjorde att hemmafrun blev en roll som ifrågasattes hårt under 90-talet.

Att artikelförfattaren i *Helsingborgs Dagblad* (1999), i en intervju om ett skivsläpp, väljer att fokusera på hur Dan Bornemark lyckats bli en normal människa trots att hans mamma inte överensstämmer med den tidigare etablerade, och nu utmanade, reproduktionen av hemmafrun som det normativa, är anmärkningsvärt inför föreliggande studie. Jag uppfattar detta fokusskifte från ämnet som intervjun ursprungligen handlade om som ett resultat av kvinnorörelsen. Att Gullan Bornemark är musiker läggs åt sidan och nu behandlas hon helt utifrån att hon är en arbetande kvinna. Denna del av intervjun gör nu Dan Bornemark till ett levande exempel på att det är okej att det inte är mamman som stannar hemma med barnen, och att pappa går lika bra.

I början av insamlingsperioden skildras Gullan Bornemark som en symbol för något trist, lamt och något som tillhör en förfluten barndom, samtidigt som hennes musik besitter ett visst nostalgiskt värde. När vi sedan tittar på materialet från mitten av insamlingsperioden har denna konstruktion utvecklats till att bygga på titlar av musikaliskt fackspråk, vilket påvisar en vilja att höja Gullan Bornemark ifrån de tidigare något negativt laddade beskrivningarna.

I materialet från slutet av insamlingsperioden har denna utveckling fortsatt. Nu konstrueras hon som en ikon för svensk musik. Jag uppfattar också att dessa konstruktioner till större del bygger på Gullan Bornemarks egna musikaliska gärningar.

Denna utveckling kan vara ett tecken på det som tidigare forskning presenterar genom Olsson (2010) och Källéns (2014) studier, att musikvärlden i Sverige har gjort sig medveten om den reproduktion av genus i musikaliska sammanhang som påverkar musikers musikaliska handlingsutrymme och subjektskapande, och har börjat göra insatser mot den. Att Gullan Bornemark skrivs om i tryckt media som en ikon för svenskt musikliv och konstrueras som en förebild för aspirerande kvinnliga tonsättare, samt att hon skrivits in i Swedish music hall of fame och givits medaljen för tonkonstens främjande är alla exempel som visar på just detta.

Som metafor kan man ur ett genusperspektiv finna det tillfredställande att kvinnors musicerande inte längre är som ett smycke på kvinnlighetens krona, så som Öhrström (1987) beskriver i den tidigare forskningen, utan nu sitter istället ett smycke, i form av en medalj, på en musicerande kvinna.

När jag nu tittar tillbaka på inledningen till denna analys och läser den mening från Skolverket som jag började med att problematisera: ”framväxten av olika genrer samt betydelsefulla tonsättare, låtskrivare och musikaliska verk” (Skolverket) anser jag nu, efter att ha svarat på forskningsfrågorna, att Gullan Bornemark är högst relevant att presentera för mina framtida elever.

Utifrån resultatet av föreliggande studie, tillsammans med tidigare forskning och Stims rapport, tror jag att utvecklingen mot ett mer jämställt musiksvenskt kommer att fortsätta.

Studien bidrar till den tidigare forskningen som tyder på att musikvärlden i Sverige har identifierat samma trögutvecklande musikutbildningsdiskurs som Källén (2014) diskuterar och har börjat göra insatser mot ett mer jämställt musikliv. I min framtida roll som lärare kommer det med åren förmodligen att finnas fler och fler redan synliggjorda kvinnliga tonsättare att plocka fram som förebilder för mina elever.

6.2. Metod och teoretisk förankringsdiskussion

Den metod jag valt inför föreliggande studie tycker jag har fungerat bra. Genom att undersöka hur tryckt media har skildrat Gullan Bornemark genom tidsspannet anser jag mig ha kunnat bilda mig en god uppfattning om hur språket kring henne har förändrats med tiden.

Resultatet av denna studie hade kunnat bli både säkrare och mer validerat genom att utföra ytterligare studier liknande denna för att täcka en större kvantitet av kvinnliga tonsättare. Dock menar jag att studiens resultat stärkts genom att jag begränsat mig till att undersöka en tonsättare, då jag kunnat gå mer på djupet.

Det hade även varit intressant att upprepa samma analys med ett annat material. Jag vill hävda att det varit intressant att analysera tryckt media, men det hade varit intressant att undersöka hur man skildrar Gullan Bornemark i samma tidsspann i böcker och andra former av material för att se vilka skillnader och likheter resultatet hade haft.

Ett poststrukturalistiskt- och genusperspektiv, som teoretisk förankring, har jag under arbetets gång funnit både relevant och välfungerande. Hur någon konstrueras i ett socialt sammanhang har varit spännande att undersöka. Ett genusperspektiv har även varit av relevans för studien, då textanalysen utgår ifrån att Gullan Bornemark konstruerats i ett sammanhang bland annat utifrån sitt genus. Det ska även tilläggas att den abduktiva ansatsen har varit avgörande i föreliggande studie, då synergien mellan empiri och teori varit avgörande för både resultat såväl som framväxten av kategorierna.

Det som gör det möjligt att kritisera ett arbete med ett poststrukturalistiskt perspektiv är att det kan vara svårt att tala om en vetenskaplig sanning eller objektiv kunskap. Detta beror på att poststrukturalismen anses vara påverkad av faktorer som annars inte synliggörs, så som forskarens subjektivitet och forskningens omgivning. Se 3.5.

6.3. Förslag på framtida forskning

Det första förslaget på framtida forskning jag ser ytterst relevant är att göra en liknande textanalys angående andra kvinnliga tonsättare från samma tidsspann. Därefter hade man kunnat jämföra resultatet med bland andra denna studie och se om man kommer fram till liknande slutsatser eller om resultatet skiljer sig helt från föreliggande studies resultat.

Det hade även varit intressant att undersöka kvinnliga tonsättare från andra tider för att vidareutveckla forskningsområdet. Även kvinnliga instrumentalister, sångare och andra grupper av kvinnliga musiker hade varit intressanta att undersöka. Då hade man kunnat belysa

skillnader och/eller likheter mellan hur omgivningen talar kring dem för att skapa en helhetsuppfattning av riktningen synen på kvinnliga musiker har och har haft.

Ett annat förslag på framtida forskning jag ser som relevant för forskningsområdet är att göra en likartad textanalys angående en manlig tonsättare eller kanske till och med någon som också komponerar barnmusik likt Gullan Bornemark. Där hade man kunnat se skillnaderna och likheterna i hur omgivningen talar kring honom i jämförelse med Gullan Bornemark. Där hade det eventuellt synliggjorts en tydlig skillnad helt beroende på genus, eller om det snarare egentligen rör sig om synen på just tonsättare av barnmusik.

7. Referenser

- Almén, J. (2010) Mamma Måd. *Vi föräldrar*, 26 oktober, s. 109
- Alvehus, J. (2013). *Skriva uppsats med kvalitativ metod: en handbok*. (1. uppl.) Stockholm: Liber.
- Alvesson, M. & Sköldberg, K. (2008). *Tolkning och reflektion: vetenskapsfilosofi och kvalitativ metod*. (2., [uppdaterade] uppl.) Lund: Studentlitteratur.
- Ambjörnsson, F. (2004). *I en klass för sig: genus, klass och sexualitet bland gymnasietjejer*. Diss. Stockholm: Univ., 2004. Stockholm.
- Axelsson, E. (2016) Musikakademien prisar Bornemark. *Eskilstuna-Kuriren*, 30 november, s. 25
- Berg, A. (1995) Fruksallad Dan & Gullan Bornemark. *Göteborgs-Posten*, 23 december, s. 43
- Berglund, L. & Ney, A. (2015). *Historikerns hantverk: om historieskrivning, teori och metod*. (1. uppl.) Lund: Studentlitteratur.
- Björklund, A. (2014) Gullan, 86, har svårt att stå still. *Mitt i Botkyrka/Salem*, 30 september, s. 28
- Björkman, A. (1994) Vi firar bäst utan Positive postchefen. *Expressen*, 21 maj, s. 303
- Borgström Källén, C. (2014). *När musik gör skillnad: genus och genrepraktiker i samspel*. Diss. Göteborg: Högskolan för scen och musik vid Göteborgs universitet, 2014. Göteborg.
- Borås Tidning, (2000) Dagens Ros Födda Den 28 November Döda Den 28 November, 28 november, s. 13
- Börjesson, M. (2003). *Diskurser och konstruktioner: En sorts metodbok*. Lund.
- Carlsson, P. (2015) Nya gäststartister klara för allsång. *Tidningen Ångermanland*, 09 Maj, s. 29
- City Lund, (2009) Bornemark till No Limits talk show, 11 november, s. 14
- Dahl, H. (2000) Drängarna leker med ljud och klanger. *Göteborgs-Posten*, 17 oktober, s. 45
- Eidevald, C. (2009). *Det finns inga tjejbestämmare: att förstå kön som position i förskolans vardagsrutiner och lek*. Diss. Jönköping.

- Expressen, (1994) Varför går det alltid bra för Norge? Svar i ”Åkeson”, 04 november, s. 401
- Expressen, (2002) Så här tycker tittarna om schlagerfestivalen, 26 januari
- Friberg, S. (2010) Barn sjunger för sin rösträtt. *Sydsvenskan*, 16 september
<https://www.sydsvenskan.se/2010-09-16/barn-sjunger-for-sin-rostratt> (hämtad: 2017-11-13)
- Gustafsson, I. (2009) *Låtskapande och genus, hur beskriver kvinnliga respektive manliga singer-songwriters sitt låtskrivande? Hur kan likheter respektive skillnader förklaras?* Lund.
- Grönhaug, M. (2012) *Kvinnliga tonsättare: interpretationsarbete och framförande av orgelmusik komponerat av fyra kvinnliga tonsättare.* Stockholm.
- Göteborgs-Posten, (1994) Dan Bornemark, 11 december, s. 70
- Hedenborg, S. & Kvarnström, L. (red.) (2013). *Det svenska samhället 1720 - 2010: böndernas och arbetarnas tid.* (4., rev. och uppdaterade uppl.) Lund: Studentlitteratur.
- Helsingborgs Dagblad, (1999) *Fantasi är hans ledord*, 18 november, s. 21
- Herz, M. & Johansson, T. (2013). *Poststrukturalism: metodologi, teori, kritik.* (1. uppl.) Stockholm: Liber.
- Hintze, G. (2007) Barnvisornas mamma slutar. *Sydsvenskan*, 27 november
<https://www.sydsvenskan.se/2007-11-27/barnvisornas-mamma-slutar> (hämtad: 2017-12-16)
- Holmquist, G. (1997) 70 år och still going strong, *Länstidningen Östersund*, 28 november
- Ivarsson, M. (1993) MUMIEN SOM KOM TILLBAKA. – men nu använder John Campbell musiken för att ...skrämmas. *Expressen*, 13 mars, s. 303
- Karlsson, P. (1990) Madonnan suddar bort våra sura miner. *Expressen*, 29 juni, s. 2
- Kriisa, L. (2005) Här är Saturnus måne. Med på landningen finns hälsningar från Expressens ...läsare. *Expressen*, 15 januari, s. 30
- Kvanta, E. (2000) Skönsång och Skippy i Mammons tempel. *Sydsvenskan*, 27 oktober, s. 32
- Larsen, A.K. (2009). *Metod helt enkelt: en introduktion till samhällsvetenskaplig metod.* (1. uppl.) Malmö: Gleerup.
- Larsson, C-J. (Producent). (2017, 12 augusti). *Gullan Bornemark: Musiker, Musikpedagog. – Musik förgyller livet!* [Radioprogram]. Hämtad från <https://sverigesradio.se/sida/avsnitt/927247?programid=2071> (hämtad: 2018-08-19)

- McKay, J.P. (2010). *Western society: a brief history*. Basingstoke: Palgrave Macmillan.
- Mattsson, Å. (1994) ÅSAS: s TERMOMETER. *Aftonbladet*, 28 september, s. 2
- Nationalencyklopedin, tonsättare. <http://www.ne.se> (hämtad 2017-12-14)
- Nordin-Hultman, E. (2004). *Pedagogiska miljöer och barns subjektskapande*. (1. uppl.) Diss. Stockholm: Univ., 2004. Stockholm.
- Olovsson, R. (1996) Pedda i Just D gör barnskiva. *Aftonbladet*, 03 november, s. 43
- Olsson, F. (2010) *Syns du inte så finns du inte: en studie av kvinnlig representation i fyra svenska musikmedier*, Södertörn.
- Silberstein, M. (1999) Jag skulle aldrig ha gjort de där låtarna. *Göteborgs-Posten*, 20 oktober, s. 27
- Skimutis, M. (2016) Äventyrlig musik för stora och små. *Trelleborgs Allahanda*, 31 oktober, s. 7
- Skolverket. (2011) Läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet 2011. Hämtad från <http://www.skolverket.se/publikationer?id=2575> (hämtad: 2017-01-03)
- Sundbaum Melin, A. (1995) Nu är det ljud här i vårt hus. *Aftonbladet*, 16 december, s. 39
- Sydsvenskan, (2002) Dags för nollan, 18 maj, s. 2
- Thomsgård, L. (2015) Plötsligt får tanten ta plats i samhället. *Aftonbladet*, 17 februari. <https://www.aftonbladet.se/nyheter/kolumnister/linathomsgard/article20329044.ab> (hämtad: 2017-11-09)
- Wreede, L. (2017) Gullan Bornemark behöver ett sanningens ord. *Avesta Tidning*, 5 december. <http://www.avestatidning.com/slakt-o-vanner/fira-o-uppmarksamma/gullan-bornemark-behoover-ett-sanningens-ord> (hämtad: 2017-12-16)
- Winberg, P. E. (2000) Förnedrings-tv på lägsta nivå. *Göteborgs-Posten*, 08 februari, s. 48
- Öhman, P. (1993) En glad cyniker på jakt efter CIA. *Expressen*, 24 februari, s. 304
- Öhrström, E. (1987) *Borgerliga kvinnors musicerande i 1800-talets Sverige: [Bourgeois women musicians in 19th century Sweden]*, Univ., Diss. Göteborg: Univ., Göteborg.
- Öhrström, E. (1999) *Elfrida Andrée: ett levnadsöde*, Prisma, Stockholm.

Bilaga

Aftonbladet. (1994) 28 september
Aftonbladet. (1995) 16 december
Aftonbladet. (1996) 03 november
Aftonbladet. (2015) 17 februari
Avesta Tidning. (2017) 5 december
Borås Tidning. (2000) 28 november
City Lund. (2009) 11 november
Eskilstuna-Kuriren. (2016) 30 november
Expressen. (1990) 29 juni
Expressen. (1993) 24 februari
Expressen. (1993) 13 mars
Expressen. (1994) 21 maj
Expressen. (1994) 04 november
Expressen. (2002) 26 januari
Expressen. (2005) 15 januari
Göteborgs-Posten. (1994) 11 december
Göteborgs-Posten. (1995) 23 december
Göteborgs-Posten. (1999) 20 oktober
Göteborgs-Posten. (2000) 08 februari
Göteborgs-Posten. (2000) 17 oktober
Helsingborgs Dagblad. (1999) 18 november
Länstidningen Östersund. (1997) 28 november
Mitt i Botkyrka/Salem. (2014) 30 september
Sydsvenskan. (2000) 27 oktober
Sydsvenskan. (2002) 18 maj
Sydsvenskan. (2007) 27 november
Sydsvenskan. (2010) 16 september
Tidningen Ångermanland. (2015) 09 Maj
Trelleborgs Allahanda. (2016) 31 oktober
Vi föräldrar. (2010) 26 oktober